

Boverket

Myndigheten för samhällsplanering,
byggande och boende

PBL kunskapsbanken

– en handbok om plan- och bygglagen

Uppföljning av tillämpningen av plan- och bygglagstiftningen 2016

2018-03-09

Innehåll

4	Uppföljning av plan- och bygglagstiftningens tillämpning
7	Statistik
9	Statistik översiktsplanering
10	Fortfarande lågt antal aktualitetsprövningar i förhållande till antalet sammanfattande redogörelser
13	Flest invändningar mot riksintressenas hantering
15	Antagande och granskning av översiktsplan
19	Antalet tillägg och fördjupningar minskar
22	Statistik detaljplanering
23	Majoriteten planbesked är positiva
26	Majoriteten av detaljplanerna handläggs med standardförfarandet
33	Få detaljplaner överprövas
35	Marginell ökad andel överklagade detaljplaner
39	Endast en områdesbestämmelse antagen
41	Andelen miljöbedömningar/MKB har ökat
43	Upphävande av strandskydd genom detaljplan
46	Länsstyrelsens handläggningstider för överklagade planärenden
50	Statistik lov & byggande
51	Ärenden om lov, besked och anmälan
55	Överklagade beslut om förhandsbesked och lov
59	Överprövade förhandsbesked och lov
61	Länsstyrelsens handläggningstider för överklagade lovärenden
66	Boverkets byggregler
70	Besiktning av hissar
72	Obligatorisk ventilationskontroll
74	Behov av kontrollansvariga
77	Riktlinjer för markanvisning
79	Kommunernas arbete med arkitektur och gestaltning
81	Öppna data

83	Spaningar
84	Brister i planeringskedjan
86	Miljö kvalitetsnormer för vatten i den fysiska planeringen
89	Ljus – en fråga att hantera i planering och byggande
92	Krympande friytor vid skolor och förskolor
94	Oklarheter vid grannemedgivande
97	Bygglov för ändring till ett väsentligen annat ändamål
100	Märkning av byggprodukter

Uppföljning av plan- och bygglagstiftningens tillämpning

Boverket har årligen i uppdrag att följa hur tillämpningen av plan- och bygglagstiftningen utvecklas. Uppföljningen riktar sig främst till regeringen, länsstyrelser och kommuner, men även till andra som är intresserade av att följa aktuella tendenser kring tillämpningen inom plan- och byggområdet i landet. Här redovisas en samlad bild av utvecklingen under 2016.

Enligt 8 kap. 19 § plan- och byggförordningen och regleringsbrevet ska Boverket följa upp och analysera samt regelbundet sammanställa erfarenheterna från plan- och bygglagen och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen. Uppföljningen rapporteras årligen till Näringsdepartementet i mitten av april och i samband med det publiceras resultatet här på PBL kunskapsbanken tillsammans med öppna data.

I menyn hittar du den fullständiga redovisningen uppdelat i rubrikerna Statistik, Spaningar och Uppföljning tillsyn. Du hittar tidigare års rapportering under rubriken Tidigare uppföljning. Under Relaterad information finns direktlänkar till utvalda statistikavschnitt samt öppna data.

Så går PBL-uppföljningen till

Underlaget till PBL-uppföljningen hämtas till stor del från Boverkets årliga plan- och byggenkäter som besvaras av länsstyrelser och kommuner.

Länsstyrelserna besvarar årligen Plan- och byggenkäten med frågor som rör tillämpningen av plan- och bygglagens regler om översiktsplanering, detaljplanering, lov och byggande och tillsyn. Länsstyrelserna kodar inkomna ärenden enligt en särskild kodmall som länsstyrelserna och Boverket kommit fram till gemensamt och enkäten bygger till stor del på denna kodmall. Beroende på frågetyp redovisar länsstyrelserna svar på läns- eller kommunnivå.

I Plan- och byggenkäten återrapporterar länsstyrelserna även särskilda temauppföljningar som regeringen bestämt genom uppdrag i regleringsbrevet. För 2016 har länsstyrelserna enligt uppdrag 20 haft i uppdrag att utvärdera kommunernas tillämpning av bestämmelserna i förordningen (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggnader. Regeringen har valt att komplettera detta uppdrag och Boverkets redovisning av denna sammanställning sker därför senare under 2017.

Utöver Plan- och byggenkäten har länsstyrelserna besvarat en särskild enkät gällande handläggningstider för överklagade planer respektive lov. Detta är länsstyrelsernas återrapportering av uppdrag 21 i deras regleringsbrev för 2016. Läs mer om Boverkets och Länsstyrelsernas regleringsbrev för 2016 under rubriken Dokument i "Relaterad information".

Kommunerna besvarar årligen Plan-, bygg- och tillsynsenkäten. I enkäten fångas ärenden som inte når länsstyrelserna upp. Det handlar till exempel om antal planbesked, inkomna och avgjorda ärenden om lov, besked och anmälan samt kommunernas arbete med tillsyn.

Utöver enkäterna bygger PBL-uppföljningen även på erfarenhetsutbyten och uppföljning från Boverkets övriga verksamhet inom plan- och byggområdet. Tendenser uppmärksammas exempelvis via inkomna frågor och via olika diskussionsforum med kommuner och länsstyrelser.

Osäkerheter i underlaget

För 2016 har alla 21 länsstyrelser besvarat enkäterna. Av kommunerna är det 244 av 290 som besvarat enkäten, vilket är något färre än för 2015. Eftersom kommunernas svarsfrekvens varierar med åren går det inte att göra länsvisa jämförelser för alla frågor.

Boverket har uppmärksammat en del brister i underlaget, dels när det gäller länsstyrelsernas kodning av sina ärenden och dels när det gäller kommunernas angivna svar. Det gör att det finns en viss osäkerhet kring kvaliteten på de svar som inkommit och statistiken bör därför ses som en indikation på den utveckling som skett under året.

RELATERAD INFORMATION

Direktlänkar till utvalda statistikavsnitt och öppna data

[Antagande av översiktplan \[/sv/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/uppfoljning/Statistik/statistik-oversiktsplan/antagande-oversiktplan/\]](#)

[Antagna detaljplaner \[/sv/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/uppfoljning/Statistik/statistik-detaljplaner/antagna-detaljplaner/\]](#)

[Överklagade beslut om förhandsbesked och lov \[/sv/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/uppfoljning/Statistik/statistik-lov-bygg/overklagade-forhandsbesked--lov/\]](#)

[Statistik tillsyn \[/sv/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/uppfoljning/uppfoljning-tillsyn/statistik-tillsyn/\]](#)

[Öppna data \[/sv/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/uppfoljning/Statistik/oppna-data/\]](#)

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\)](#) [<http://www.riksdagen.se/sv/Dokument->

[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900](#)]

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\)](#)

[[\[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338\]\(#\)\]](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-</p></div><div data-bbox=)

Dokument

[Boverkets regleringsbrev 2016](#)

[[/contentassets/40faf6ed4250461ba83ca15ca2171628/boverkets-regleringsbrev-2016.pdf](#)]

154 kB

[Länsstyrelsernas regleringsbrev 2016](#)

[[/contentassets/40faf6ed4250461ba83ca15ca2171628/lansstyrelsernas-regleringsbrev-2016.pdf](#)]

271 kB

Statistik

Boverket sammanställer årligen statistik över den utveckling som skett inom tillämpningen av plan- och bygglagstiftningens regler. Här kan du ta del av statistik för översiktsplanering, detaljplanering, lov och byggande samt markanvisning.

Varje år handlägger kommuner och länsstyrelser ett stort antal ärenden i olika skeden av plan- och bygglagens processer för planering och byggande. Uppgifter om antal ärenden av olika slag samlas årligen in via Boverkets plan- och byggenkäter som besvaras av länsstyrelser och kommuner. Ta del av Boverkets sammanställningar av statistiken under respektive rubrik.

All statistik som använts för att ta fram de kartor och diagram som visas på sidorna finns även tillgänglig som öppna data. Här finns svaren på alla kvantitativa frågor som ställts i de olika enkäterna samlade och uppdelade efter län alternativt kommun.

Osäkerheter i underlaget

För 2016 har alla 21 länsstyrelser besvarat enkäterna. Av kommunerna är det 244 av 290 som besvarat enkäten, vilket är något färre än för 2015. Eftersom kommunernas svarsfrekvens varierar med åren går det inte att göra länsvisa jämförelser för alla frågor.

Boverket har uppmärksammat en del brister i underlaget, dels när det gäller länsstyrelsernas kodning av sina ärenden och dels när det gäller kommunernas angivna svar. Det gör att det finns en viss osäkerhet kring kvaliteten på de svar som inkommit och statistiken bör därför ses som en indikation på den utveckling som skett under året.

RELATERAD INFORMATION

På Boverket.se

[Öppna data \[sv/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/uppfoljning/Statistik/oppna-data/\]](#)

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900\]](#)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338\]](#)

Statistik översiktsplanering

För att ge en samlad bild över hur plan- och bygglagstiftningens regler om översiktsplanering tillämpas sammanställer Boverket varje år statistik om den utveckling som skett under det gångna året.

Under dessa sidor redovisas Boverkets sammanställning av enkätsvaren om översiktsplanering gällande 2016. Uppgifterna har samlats in genom Boverkets årliga plan- och byggenkät som besvarats av länsstyrelserna. Enkäten behandlar både länsstyrelsernas och kommunernas arbete med översiktsplanering.

Osäkerheter i underlaget

För 2016 har alla 21 länsstyrelser besvarat enkäterna. Boverket har uppmärksammat en del brister i underlaget när det gäller länsstyrelsernas kodning av sina ärenden. Det gör att det finns en viss osäkerhet kring kvaliteten på de svar som inkommit och statistiken bör därför ses som en indikation på den utveckling som skett under året.

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900)

[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900\]](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\)](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_338)

[\[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_338/?bet=2011:338\]](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_338/?bet=2011:338)

Fortfarande lågt antal aktualitetsprövningar i förhållande till antalet sammanfattande redogörelser

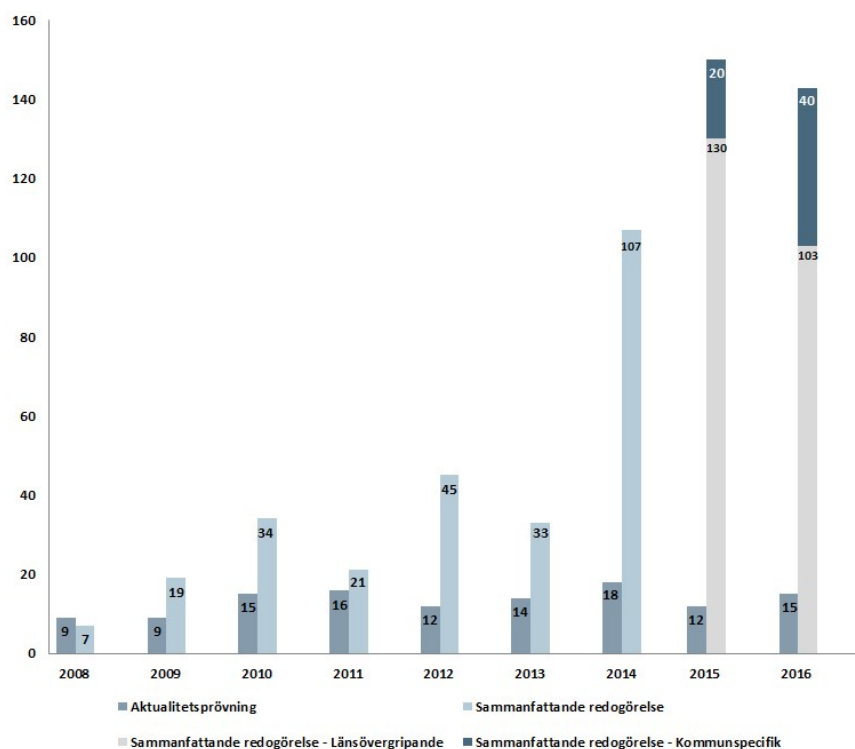
Länsstyrelserna levererar fortfarande långt fler kommunspecifika, sammanfattande redogörelser än vad kommunerna verkar genomföra aktualitetsprövningar. Bilden av översiktsplanernas aktualitet är dock fortfarande oklar eftersom Boverket har noterat att beslut om översiktsplanens aktualitet inte alltid skickas in till Boverket eller länsstyrelserna.

Fler sammanfattande redogörelser har tagits fram

40 kommuner har fått kommunspecifika sammanfattande redogörelser från länsstyrelserna under 2016. Länsstyrelserna i Jönköping, Stockholm, Västerbotten och Västra Götaland har tagit fram länsövergripande redogörelser.

101 av de 196 kommuner som inte har fått en kommunspecifik redogörelse de senaste två åren kommer enligt länsstyrelserna att få en sådan under innevarande mandatperiod. 35 kommuner planeras få en redogörelse i början av nästa mandatperiod och 3 i slutet av perioden.

År 2016 fick länsstyrelserna in beslut om aktualitet från 15 kommuner, vilket ligger på snittet för de senaste åren. När länsstyrelser har kontrollerat kommuners webbplats så visar det sig att kommuner har prövat översiktsplanens aktualitet, men inte skickat in beslutet till länsstyrelsen. Uppgifterna i denna grupp är alltså osäkra.

1.1.1a. Antal sammanfattande redogörelser och aktualitetsprövningar år 2008-2016. Källa: Länsstyrelsernas svar på Boverkets plan- och byggenkät 2016. Klicka på bilden för att se den i större format. Illustration: Boverket

Få aktualitetsprövningar rapporteras fortfarande till Boverket

Enligt 2 kap 7 § plan- och byggförordningen ska beslut om översiktsplanens aktualitet skickas in till länsstyrelserna och Boverket. Boverket och länsstyrelserna får fortfarande in ytterst få aktualitetsprövningar och därför är det oklart vilka frågeställningar prövningarna innehåller och hur kommunerna använder sig av den sammanfattande redogörelsen i prövningen.

Osäker bild av aktuella översiktplaner

Boverket har ingen klar bild över hur aktuella kommunernas översiktplaner faktiskt är. Det är inte givet att en flera år gammal översiktplan är inaktuell. För att statistiken ska bli mer rättvis borde översiktplanens lagakraftdatum kompletteras med beslutsdatum för aktualitetsprövningen som resulterar i att planen är aktuell.

Uppföljningen under de senaste åren har dessutom visat att kommuner ofta hoppar över aktualitetsprövningen om planen har hög ålder och går istället direkt till att ta fram en ny översiktplan.

Boverket anser att aktualitetsprövningen är problematisk så som den fungerar idag. Beslut om att översiktplanen inte är aktuell leder till en oklar status för planen och innebär att den i praktiken inte längre är vägledande för efterföljande planering och tillståndsprövning. Enligt 3 kap 1 § plan- och bygglagen ska kommunen ha en aktuell översiktplan. Har aktualitetsprövningen visat att översiktplanen inte längre är aktuell bör den snarast revideras.

Osäkerheter i underlaget

Boverket har uppmärksammat en del brister i underlaget när det gäller länsstyrelsernas kodning av sina ärenden. Det gör att det finns en viss osäkerhet kring kvaliteten på de svar som inkommit och statistiken bör därför ses som en indikation på den utveckling som skett under året.

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-](#)

[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900\]](#)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\)](#)

[\[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-](#)

[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338\]](#)

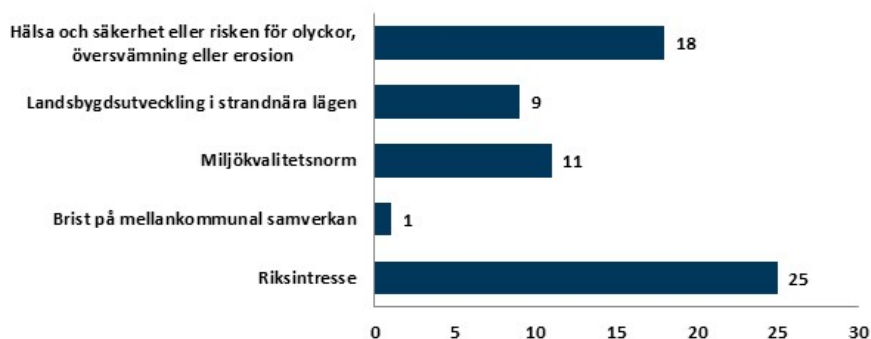
Flest invändningar mot riksintressenas hantering

Länsstyrelsen ska i sitt granskningsyttrande ange om de anser att översiktsplanen inte tillgodoser de aspekter som finns angivna i 3 kap 16 § plan- och bygglagen. Statistiken visar att invändningarna främst gäller riksintressen.

Länsstyrelserna har lämnat 47 granskningsyttranden under 2016. Av dessa rör 18 stycken kommunomfattande översiktsplaner, 17 stycken fördjupningar och 12 stycken tillägg till översiktsplaner.

Av dessa 47 planer är 14 stycken utan några invändningar. För 33 stycken finns det invändningar avseende en eller flera av de fem aspekter som kan komma ifråga. Av dessa har länsstyrelserna haft mer än en invändning mot 20 stycken det vill säga flertalet. Länsstyrelserna har främst haft invändningar i sina granskningsyttranden rörande tillgodeendet av riksintressen. Riksintressen har föranlett invändningar i 25 stycken av granskningsyttrandena vilket motsvarar 53 procent av alla de granskade planerna.

Invändningar i övrigt under 2016 fördelade sig på 18 stycken rörande tillgodeendet av hälsa och säkerhet med mera och 11 stycken tillgodeendet av miljökvalitetsnormerna.

1.1.2a Länsstyrelsernas invändningar i granskningsyttranden över ÖP, fördjupningar av ÖP och/eller tillägg till ÖP. Indelningen är gjord enligt de grunder som anges i PBL 3 kap 16 § plan- och bygglagen. Källa: Länsstyrelsernas svar på Boverkets plan- och byggenkät 2016. Klicka på bilden för att se den i större format. Illustration: Boverket

Osäkerheter i underlaget

Boverket har uppmärksammat en del brister i underlaget när det gäller länsstyrelsernas kodning av sina ärenden. Det gör att det finns en viss osäkerhet kring kvaliteten på de svar som inkommit och statistiken bör därför ses som en indikation på den utveckling som skett under året.

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-](#)

[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900\]](#)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\)](#)

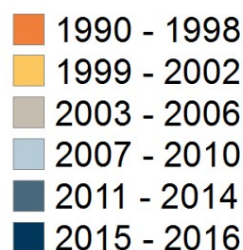
[\[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-](#)

[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338\]](#)

Antagande och granskning av översiktsplan

En tredjedel av kommunerna har kommunomfattande översiktsplaner som antogs mandatperioden 2011-2014. Antagna planer inom innevarande mandatperiod är åtta procent. Antalet översiktsplaner från 1990-talet har minskat men fortfarande återstår många gamla planer, främst i landets norra delar.

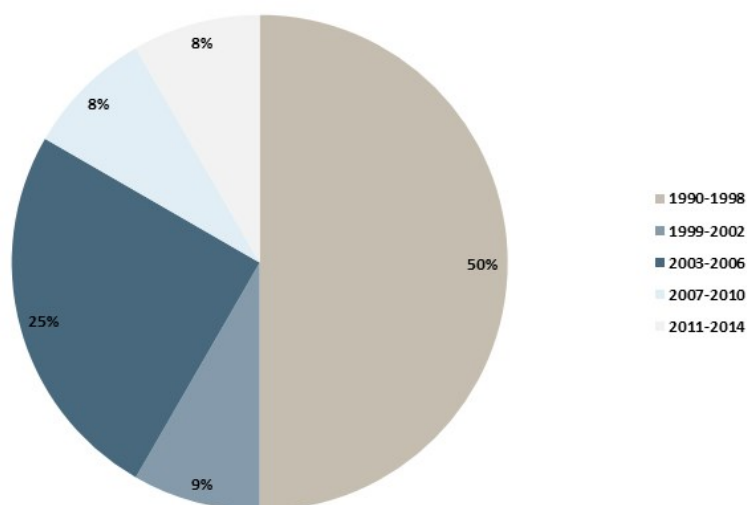
År då gällande översiktsplan vunnit laga kraft

1.1.3a Översiktsplanernas ålder per kommun, 1990-2016. Klicka i kartan för mer information. Källa: Länsstyrelsernas svar på Boverkets plan- och byggenkät 2016. Illustration: Isabelle Ripa och Mark Mostert, Boverket

År 2016 vann 12 kommunomfattande översiktsplaner laga kraft, vilket är samma antal som föregående år. Sex av dessa ersatte en plan från 1990-talet, och fem stycken ersatte planer från de första sex åren på 2000-talet. Den 12:e ersatte en plan från år 2011.

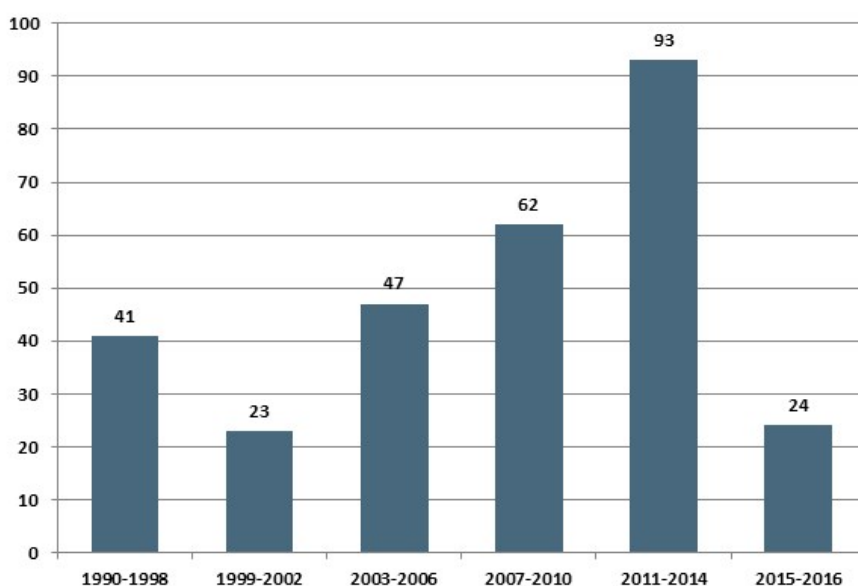
Till detta ska också tilläggas att 15 kommuner har aktualitetsprövat sina översiktsplaner under 2016, vilket ligger på snittet för de senaste åren.

1.1.3b Tidigare år för antagande för de översiktsplaner som vann laga kraft år 2016 (12 st) Källa: Länsstyrelsernas svar på Boverkets plan- och byggenkät

2016. Klicka på bilden för att se den i större format. Illustration: Boverket

117 kommuner, 40 procent, av landets kommuner har kommunomfattande översiktsplaner som antagits under de senaste sex åren, det vill säga inom nuvarande och förra mandatperioden. Nästan lika stor del av de gällande översiktsplanerna antogs under de två tidigare mandatperioderna, det vill säga mellan åren 2003-2010. Det är nu 43 kommuner som har en översiktsplan som antogs under 1990-talet. En stor del av dessa kommuner ligger i landets norra delar.

1.1.3c Åldersfördelning mellan översiktsplanerna år 2016, antal planer. Källa: Länsstyrelsernas svar på Boverkets plan- och byggenkät 2016. Klicka på bilden för att se den i större format. Illustration: Boverket

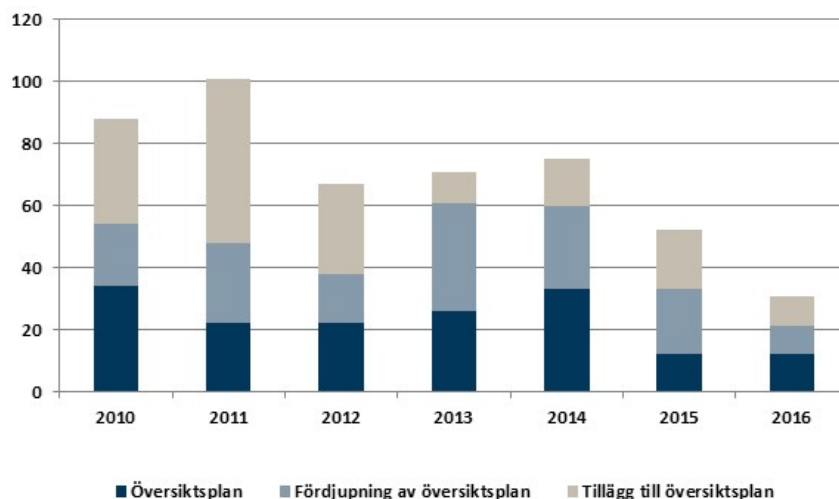
Länsstyrelserna har lämnat granskningsyttranden över 18 kommunomfattande översiktsplaner under 2016. Det är en ökning jämfört med 2015 då 10 stycken granskningsyttranden lämnades. Under det gångna året har länsstyrelserna också yttrat sig över 15 samrådsversioner av översiktsplaner, vilket är några färre än för 2015 då det var 19 stycken. Till detta kommer de kommuner som har påbörjat översiktsplanarbetet men ännu inte tagit fram en samrådsversion.

Trots att det antagits och samrått om ganska få översiktsplaner under 2016 bedömer Boverket att det pågår ett relativt omfattande översiktsplanarbete i landets kommuner. Boverkets uppföljning visar att det tar tid, ibland ett par år, innan kommunen har fått fram ett förslag att ställa ut. För den medelstora och mindre kommunen är resursfrågan avgörande för hur översiktsplaneringen fungerar. Många gånger saknas tillräckliga resurser för arbetet med den översiktliga planeringen.

Variation i antal antagna planer och deras inriktningar

Antalet antagna planer varierar mycket från år till år och kommunerna arbetar med olika typer av planer så som kommuntäckande, fördjupningar och tillägg. Sedan början på 1990-talet då aktiviteten var stor när det gäller framtagande av kommuntäckande planer så visar statistiken att det även antagits många kommuntäckande planer mellan åren 2010-2014, cirka 20-30 stycken per år, för att sedan minska till cirka hälften de senaste två åren. Nedan visas ett diagram över fördelningen mellan antagna kommuntäckande översiktsplaner, fördjupningar och tillägg mellan åren 2010-2016. Nedgången i antalet tillägg som antagits de senaste åren beror sannolikt på att de statliga stödinsatserna för både vindkraft och landsbyggdutveckling i strandnära lägen avslutats.

1.1.3d Antal antagna ÖP, FÖP och TÖP åren 2010-2016. Källa: Länsstyrelsernas svar på Boverkets plan- och byggenkät 2016. Klicka på bilden för att se den i större format. Illustration: Boverket

Osäkerheter i underlaget

Boverket har uppmärksammat en del brister i underlaget när det gäller länsstyrelsernas kodning av sina ärenden. Det gör att det finns en viss osäkerhet kring kvaliteten på de svar som inkommit och statistiken bör därför ses som en indikation på den utveckling som skett under året.

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-](#)

[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900\]](#)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\)](#)

[\[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-](#)

[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338\]](#)

Antalet tillägg och fördjupningar minskar

Fördjupningar och tillägg är redskap i en kontinuerlig översiktsplanering. Under de senaste åren har antalet antagna tillägg och fördjupningar till översiktsplanen minskat, vilket delvis kan antas bero på att de statliga stöden för vindkraft och landsbygdsutveckling i strandnära lägen, LIS, har avslutats.

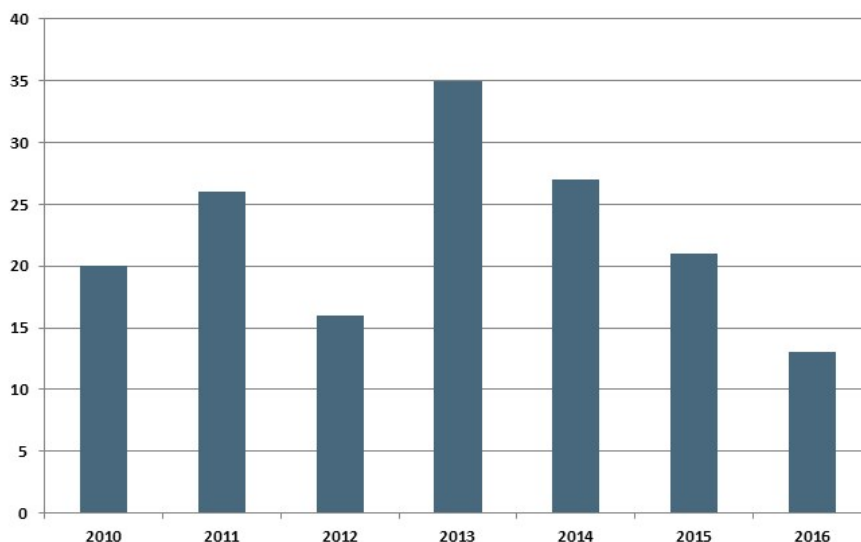
Verktyg i en kontinuerlig översiktsplanering

Fördjupningar och tematiska tillägg är verktyg i en kontinuerlig översiktsplanering. Kommunen kan genom dessa verktyg arbeta med aktuella planeringsfrågor och på så sätt hålla översiktsplanen uppdaterad. Det är dock viktigt att fördjupningar och tillägg arbetas in i den kommunomfattande översiktsplanen när denna uppdateras för att kommunen ska kunna ha en samlad bild över den framtida bebyggelseutvecklingen. Drygt 80 procent av översiktsplanerna har upp till fem tillägg och/eller fördjupningar. 46 kommuner har fler än 5 tillägg eller fördjupningar till gällande översiktsplan, medan ungefär lika många helt saknar antagna tillägg eller fördjupningar. Svar saknas dock för 35 kommuner, varav 33 kommuner ligger i Skåne län.

Fördjupningar gör översiktsplanen mer vägledande för efterföljande beslut

Det är vanligt att kommuner ändrar översiktsplanen genom fördjupningar i områden med exploateringsstryck. En mer detaljerad fördjupning, som innehåller tydliga ställningstaganden, gör översiktsplanen mer vägledande för vidare plan- och byggprocess. Det här kan ses som ett uttryck för att det är komplicerat att koppla de strategiska, övergripande planeringsfrågorna i en översiktsplan direkt till en detaljplan.

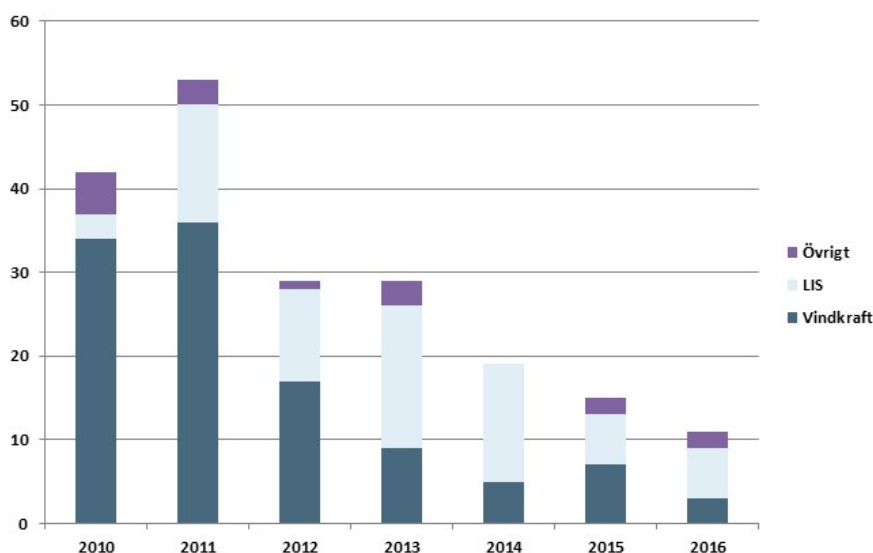
Under 2016 vann 13 fördjupningar av översiktsplanen laga kraft. Av dessa handlade fem stycken om utvecklingen av centralorten i kommunen eller en stadsdel i en större stad. Sju av fördjupningarna fokuserade på utvecklingen av en eller flera mindre orter och samhällen. En av fördjupningarna handlade om utvecklingen kring ett större infrastrukturstråk. Antalet fördjupningar som vunnit laga kraft har stadigt minskat de senaste fyra åren, från 35 planer 2013 till 13 stycken 2016. Länsstyrelserna har under året haft 17 fördjupningar av översiktsplanen på samråd och lika många för granskning.

1.1.4a Stapeldiagram över antalet fördjupningar av översiktsplanen som vunnit laga kraft mellan åren 2010 till 2016. Källa: Länsstyrelsernas svar på Boverkets plan- och byggenkät 2016. Klicka på bilden för att se den i större format. Illustration: Boverket

Tilläggs teman och antal följer nationella satsningar

Under 2016 har 11 tillägg till översiktsplaner vunnit laga kraft. Tre tillägg hade temat vindbruk, sex tillägg temat LIS och två tillägg hade temat vatten och avlopp. Från och med år 2013 har antalet tillägg som vunnit laga kraft minskat varje år. Under samtliga år är det tillägg med teman vindbruk och LIS som helt dominerat.

1.1.4 Stapeldiagram över antalet och temat för de tillägg till översiktsplanen som vunnit laga kraft mellan åren 2010 till 2016. Källa: Länsstyrelsernas svar på Boverkets plan- och byggenkät 2016. Klicka på bilden för att se den i större format. Illustration: Boverket

Det finns ett tydligt samband mellan de statliga stödinsatserna och de teman som kommunerna fokuserar på. Boverket ser positivt på att de olika stöden stimulerat översiktsplaneringen runt om i landet. Det finns dock en risk att stöden även främjar sektorsplanering, där avvägningen mot andra intressen blir bristfällig och att kommunen därigenom går miste om helheten. Fokuseringen och likriktningen över landet på några enstaka frågor kan även leda till att andra viktiga planeringsfrågor inte får samma utrymme.

Nedgången i antalet tillägg som antagits de senaste åren beror sannolikt till viss del på att de statliga stödinsatserna för både vindkraft och LIS avslutats. De 13 samrådsyttranden och 12 granskningsyttranden som länsstyrelserna avgett över tillägg under 2016 visar att antalet tillägg som kommer vinna laga kraft under kommande år antagligen kommer ligga på ungefär samma nivå som 2016. Statistiken visar även att 5 av de 13 tillägg som länsstyrelserna haft på samråd under 2016 har andra teman än LIS och vindkraft. Det finns dock ingen tydlig trend i statistiken som visar vilka teman kommunerna kommer jobba med kommande år.

Osäkerheter i underlaget

Boverket har uppmärksammat en del brister i underlaget när det gäller länsstyrelsernas kodning av sina ärenden. Det gör att det finns en viss osäkerhet kring kvaliteten på de svar som inkommit och statistiken bör därför ses som en indikation på den utveckling som skett under året.

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900)

[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900\]](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\)](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338)

[\[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338\]](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338)

Statistik detaljplanering

Varje år handlägger kommuner och länsstyrelser ett stort antal detaljplaner i olika skeden av detaljplaneprocessen. För att ge en samlad bild över hur plan- och bygglagstiftningens regler om detaljplanering tillämpas sammanställer Boverket varje år statistik om den utveckling som skett under det gångna året.

Under dessa sidor redovisas Boverkets sammanställning av enkätsvaren om detaljplanering gällande 2016. Uppgifterna har samlats in genom Boverkets årliga plan- och byggenkäter som besvarats av kommuner och länsstyrelser. Enkäterna behandlar både länsstyrelsernas och kommunernas arbete med detaljplanering.

Osäkerheter i underlaget

För 2016 har alla 21 länsstyrelser besvarat enkäterna. Av kommunerna är det 244 av 290 som besvarat enkäten, vilket är något färre än för 2015. Eftersom kommunernas svarsfrekvens varierar med åren går det inte att göra länsvisa jämförelser för alla frågor.

Boverket har uppmärksammat en del brister i underlaget, dels när det gäller länsstyrelsernas kodning av sina ärenden och dels när det gäller kommunernas angivna svar. Det gör att det finns en viss osäkerhet kring kvaliteten på de svar som inkommit och statistiken bör därför ses som en indikation på den utveckling som skett under året.

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900)

[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900\]](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\)](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggorordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338)

[\[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggorordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338\]](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggorordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338)

Majoriteten planbesked är positiva

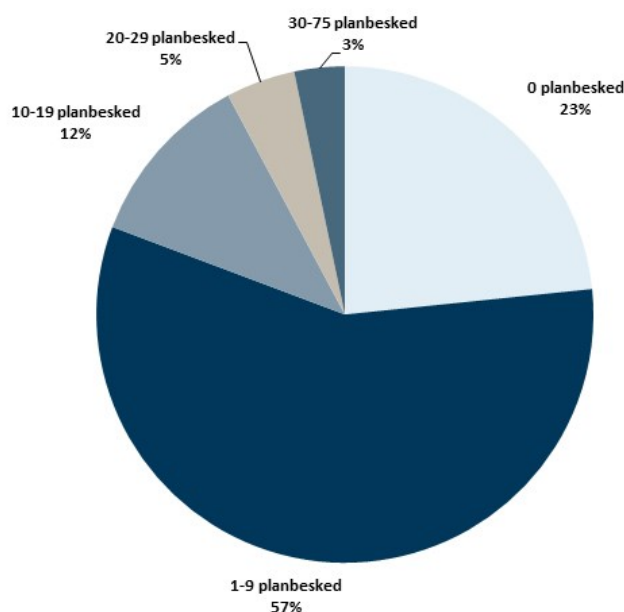
Majoriteten av planbeskeden som lämnades under 2016 var positiva. Resultatet bygger på svar från 244 av landets 290 kommuner, alltså 84 procent. 20 av 21 län är representerade i statistiken.

Under 2016 lämnades totalt 1461 planbesked av de svarande kommunerna. Av dessa var 82 procent positiva och 18 procent negativa. Ett positivt planbesked innebär att kommunen ställer sig positiv till att inleda ett planarbete. I årets statistik saknas uppgifter från bland andra Göteborg, Luleå och Helsingborg, vilket kan ha en viss inverkan på att det totala antalet planbesked som lämnats under 2016 är lägre än 2015. Under 2015 rapporterade kommunerna att de lämnat totalt 1512 planbesked, varav 84 procent var positiva. Under 2015 var även svarsfrekvensen bland kommunerna högre, då 89 procent av kommunerna svarade jämfört med 84 procent 2016.

Fortsatt vanligast med ett fåtal planbesked

Av de kommuner som deltog i undersökningen har 77 procent lämnat ett eller flera planbesked under 2016 medan 23 procent av kommunerna anger att de inte lämnat något planbesked. Sedan 2015 har andelen kommuner som anger att de inte lämnat något planbesked sjunkit från 32 procent. Majoriteten av de svarande kommunerna anger att de har lämnat mellan 1-9 planbesked medan 3 procent har lämnat fler än 30 planbesked.

Jämfört med 2015 är andelen kommuner som anger att de lämnar mellan 1-9 och 10-19 och mellan 20-29 planbesked högre. Siffrorna är dock inte helt jämförbara på grund av att svarsfrekvensen varierar åren emellan.

1.2.1a Procentuell fördelning av totalt antal planbesked per kommun. Källa: Kommunernas svar på Boverkets plan-, bygg- och tillsynsenkät 2016. Klicka på bilden för att se den i större format. Illustration: Boverket

Stor spridning på var planbesked ges

Eftersom det statistiska underlaget inte är heltäckande går det inte att ge en helt rättvis analys av hur antal planbesked fördelas över länen. Statistiken visar ändå att planbesked används i alla län som finns representerade i statistiken, om än i varierad grad.

Statistiken indikerar att planbesked fortsatt är vanligt i Västra Götalands-, Skåne- och Stockholms län. Tillsammans stod de tre storstadslänen för drygt 41 procent av de lämnade planbeskeden 2016. Statistiken visar även att Västerbottens och Jönköpings län har ett högt antal lämnade planbesked och en lägre andel negativa planbesked än de tre storstadslänen.

Sett på kommunnivå visar årets statistik på en stor spridning gällande var i landet flest planbesked ges. Under 2016 är det Stockholm stad som uppges lämna flest planbesked, totalt 75 stycken, varav 51 är positiva. Umeå är den kommun som näst efter Stockholm lämnat flest positiva planbesked, totalt 50 stycken, Umeå har endast lämnat 3 negativa planbesked. I Gävle kommun lämnades 32 planbesked, alla var positiva.

Tillsammans med Stockholms stad lämnades flest antal negativa planbesked i Kungsbacka kommun, av 34 planbesked var 24 negativa under 2016. Kungsbacka har även de två senaste åren haft flest antal negativa planbesked.

Det är 57 kommuner som anger att de inte lämnat något planbesked under 2016, dessa kommuner återfinns i 18 län och motsvarar cirka 23 procent av de 244 kommuner som finns representerade i statistiken.

Olika förutsättningar ger variation i tillämpningen

I Boverkets analys gällande tillämpningen av planbesked som gjordes i uppföljningen 2013 uppgav flera kommuner att planbesked användes i stor utsträckning och att alla initiativ inleddes på detta sätt, medan andra uppgav att de påbörjade ett planarbete direkt efter förfrågan utan att använda planbesked. Behovet av planbesked angavs i analysen vara störst i de fall där dialog och förtroende inte fungerade, vilket kan vara en anledning till att planbesked används i varierande utsträckning mellan kommunerna.

I undersökningen 2013 uppgav flera kommuner att de inte alls tillämpade planbesked enligt plan- och bygglagen, vilket kan vara en anledning till att andelen som inte lämnat planbesked legat högt de senaste åren. Sedan 2015 har andelen sjunkit från över 30 procent till cirka 23 procent 2016. Siffrorna är dock inte helt jämförbara på grund av att svarsfrekvensen varierar åren emellan. Att en kommun har lämnat inga eller enbart ett fåtal planbesked behöver alltså inte betyda att antalet detaljplaneinitiativ är på nedgång.

Statistiken från 2016 visar inte några direkta avsteg från den analys av tillämpningen av planbesked som gjordes 2013. Tillämpningen av de nya reglerna om planbesked visade sig då variera i hög grad mellan landets

kommuner på grund av skillnader i invånarantal, bebyggelsetryck och resurser för planarbete. Kommuner med stor tillväxt hade den största andelen planbesked, vilket stämmer även för 2016. För kommuner med mindre tryck på exploatering var den formella processen med planbesked ofta inte nödvändig. Även här pekar statistiken för 2016 åt samma håll.

Osäkerheter i underlaget

För 2016 är det 244 av 290 kommuner som besvarat enkäten, vilket är något färre än för 2015. Eftersom kommunernas svarsfrekvens varierar med åren går det inte att göra länsvisa jämförelser för alla frågor.

Boverket har uppmärksammat en del brister i underlaget när det gäller kommunernas angivna svar. Det gör att det finns en viss osäkerhet kring kvaliteten på de svar som inkommit och statistiken bör därför ses som en indikation på den utveckling som skett under året.

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges Riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\)](#) [[/https://www.riksdagen.se/sv/Dokument-](https://www.riksdagen.se/sv/Dokument-)

[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/1](#)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\)](#)

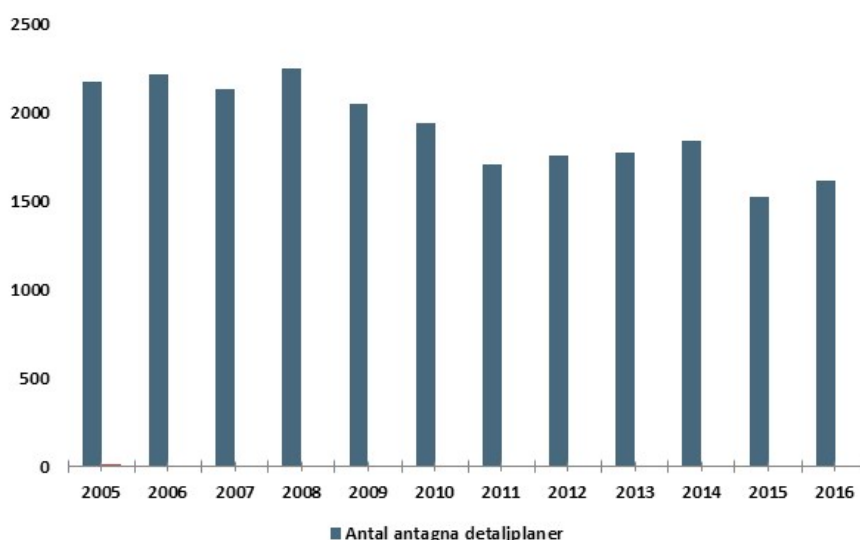
[/https://www.riksdagen.se/sv/Dokument-](https://www.riksdagen.se/sv/Dokument-)

[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/1](#)

Majoriteten av detaljplanerna handläggs med standardförfarandet

Antalet detaljplaner som antogs under 2016 har ökat med ungefär 90 stycken jämfört med 2015. Majoriteten av de detaljplaner som antogs under 2016 har handlagts enligt de nya planprocesserna som gäller sedan 1 januari 2015. Framförallt är det standardförfarandet som tillämpas.

Under 2016 antogs totalt 1610 detaljplaner, vilket är en ökning med 6 procent jämfört med 2015. Antalet är fortfarande lågt jämfört med antalet antagna detaljplaner som uppmätts sedan tidsserien påbörjades 2005. Det lägre antalet antagna detaljplaner kan ha flera orsaker och behöver inte likställas med att kommunernas planberedskap har minskat.

1.2.2a Diagram över totalt antal antagna detaljplaner 2005-2016. Källa: Länsstyrelsernas svar på Boverkets plan- och byggenkät 2016. Klicka på bilden för att se den i större format. Illustration: Boverket

Viss återhämtning i de län som tidigare minskat mest

I Kronobergs-, Jönköpings-, Örebro-, Stockholms- och Skåne län där den största minskningen av antalet antagna detaljplaner skedde mellan 2014 till 2015 har antalet antagna detaljplaner ökat igen under 2016. Stockholms län står för den största ökningen med 43 procent fler antagna detaljplaner jämfört med 2015.

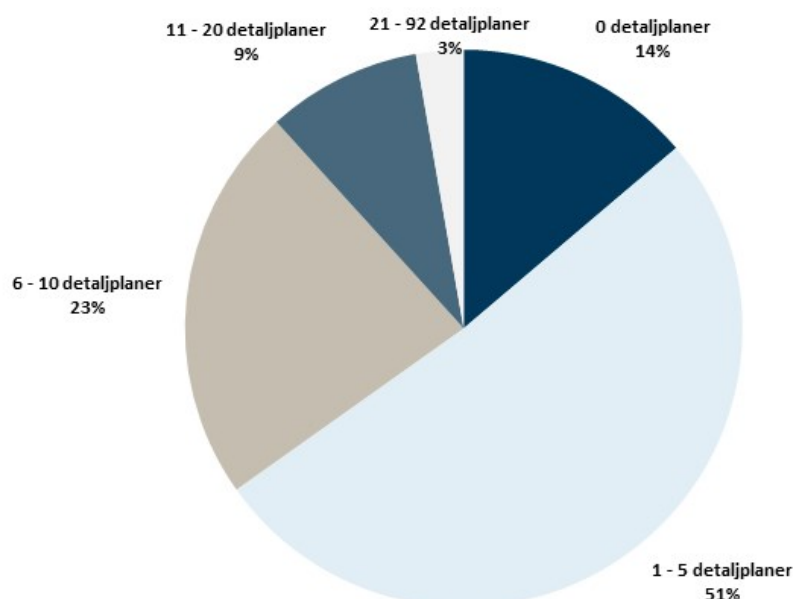
I Gotlands-, Uppsala- och Västmanlands län där det antogs fler detaljplaner under 2015 jämfört med 2014, har det nu antagits färre detaljplaner 2016 jämfört med 2015.

Detaljplaneaktiviteten är störst i de län där landets tre största städer ligger. Stockholms-, Västra Götalands- och Skåne län antog tillsammans drygt 46 procent av alla detaljplaner under 2016.

Fortsatt vanligast med ett fåtal antagna detaljplaner

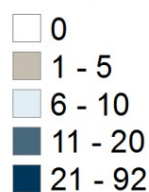
Fördelningen av antal antagna detaljplaner per kommun har förändrats något sedan 2015. Samtidigt visar statistiken att trenden kvarstår när det gäller att det är ett fåtal kommuner som står för den stora mängden antagna detaljplaner och att majoriteten av kommunerna antar mellan 1-5 detaljplaner.

Förändringarna jämfört med 2015 är att det är fler kommuner som inte har antagit någon detaljplan under 2016, att det är färre kommuner som antagit 1-5 detaljplaner samt att något fler kommuner antagit 11-20 detaljplaner.

1.2.2b Procentuell fördelning av antal antagna detaljplaner per kommun år 2016. Källa: Länsstyrelsernas svar på Boverkets plan- och byggenkät 2016. Klicka på bilden för att se den i större format. Illustration: Boverket

Antagna detaljplaner

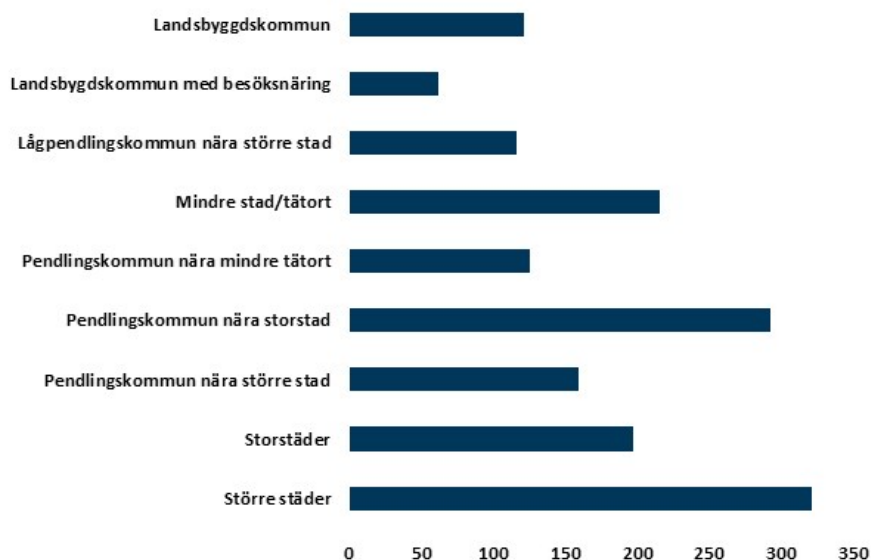
1.2.2c Antal antagna detaljplaner på kommunnivå 2016. Klicka i kartan för mer information. Källa: Länsstyrelsernas svar på Boverkets plan- och byggenkät 2015. Illustration: Isabelle Ripa och Mark Mostert, Boverket

Flest detaljplaner i "Större städer"

Sedan januari 2017 gäller en ny kommungruppsindelning enligt Sveriges kommuner och landsting, SKL. Det är en omarbeting av den tidigare kommungruppsindelningen från 2011 vilket innebär att det inte går att göra jämförelser med tidigare år.

Indelningen enligt SKL visar att det är främst kommungrupperna "Större

städer" och "Pendlingskommuner nära storstad" som har antagit flest detaljplaner 2016. I dessa kommuner antogs sammanlagt 38 procent av alla detaljplaner. Minsta antal detaljplaner antogs i gruppen "Landsbygdskommun med besöksnäring" som tillsammans antog knappt 4 procent av alla detaljplaner.

1.2.2d Antalet antagna detaljplaner 2016 fördelat enligt Sveriges kommuner och landstings kommunindelning. Källa: Länsstyrelsernas svar på Boverkets plan- och byggenkät 2016. Klicka på bilden för att se den i större format. Illustration: Boverket

Ny detaljplan är vanligast

Det vanligaste är att kommunerna antar nya detaljplaner, av samtliga antagna detaljplaner var 79 procent nya detaljplaner 2016. De kommuner som antog flest nya detaljplaner var Stockholm med 74, följt av Umeå med 38 och Malmö med 36. Göteborg antog 32 nya detaljplaner 2016, vilket är 9 färre jämfört med 2015. I 47 kommuner antogs ingen ny detaljplan under 2016.

Var femte detaljplan är fortfarande en ändringsplan

Liksom 2015 är ungefär var femte, 18 procent, av de antagna detaljplanerna en ändringsplan. 20 av 21 län uppger att det inom länet finns kommuner som gjort ändring av detaljplan. Liksom förra året är det i Västmanlands län som det inte har antagits någon ändringsplan. De län med en hög andel ändringsplaner är Gotland, Jämtland och Skåne. Västerbottens län som hade den högsta andelen ändringsplaner 2015 har i år en mycket låg andel. Det kan delvis förklaras genom att statistik saknas från Umeå som hade ett högt antal ändringsplaner under 2015.

Generellt sett görs det ändringsplaner i många kommuner, vilket innebär att de flesta kommuner, med vissa undantag, gör ett fåtal ändringsplaner. Flest ändringsplaner gjordes i Malmö med 28, följt av Stockholm med 16 och Sollentuna och Göteborg med 9 ändringsplaner vardera.

Fem kommuner har enbart antagit ändringsplaner under 2016, vilket är fem kommuner färre jämfört med 2015.

Syftet med ändringen varierar

Anledningen till varför kommunerna uppger att de har använt sig av ändring enligt 5 kap. 38-38a §§ eller 38c § PBL varierar. Uppgifter från kommunerna visar också att omfattningen på ändringarna varierar. Den vanligaste anledningen är att bygggrätten justeras på något sätt. Ändring används också för att korrigera fel i planen och för att bättre anpassa planen till verkligheten. I något fall har en användning i detaljplanen ändrats.

Upphävande av detaljplan

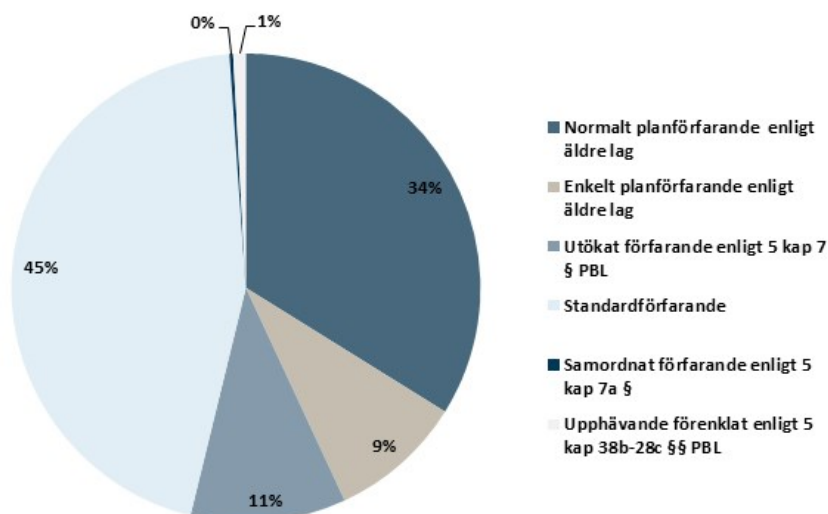
Totalt sett upphävdes 45 detaljplaner under 2016, det motsvarar knappt 3 procent av antalet antagna detaljplaner under året. Upphävanden av en eller flera detaljplaner gjordes i 11 av 21 län under 2016. Upphävanden gjordes i 32 kommuner, vilket visar att det upphävs ett fåtal detaljplaner i många kommuner.

Majoriteten följer gällande översiktsplan

Av de antagna detaljplanerna under 2016 är det enbart 2,5 procent som enligt länsstyrelsens bedömning strider mot gällande översiktsplan eller länsstyrelsens granskningsyttrande till gällande översiktsplan. Majoriteten av de antagna detaljplanerna följer alltså gällande översiktsplan. Andelen är oförändrad jämfört med 2015.

Majoriteten av planerna handläggs med standardförfarandet

Nya planprocesser började gälla från 1 januari 2015, det innebär att det är först nu under 2016 som vi kan se effekten av förändringarna då 2015 var ett övergångsår. Fortfarande finns det planer som handläggs enligt de äldre planprocesserna, men statistiken visar att knappt 56 procent av de antagna detaljplanerna under 2016 har handlagts med antingen det utökade förfarandet eller standardförfarandet.

1.2.2e Antalet antagna detaljplaner 2016 fördelat på förfarande detaljplanen handlagts med. Källa: Länsstyrelsernas svar på Boverkets plan- och byggenkät 2016. Klicka på bilden för att se den i större format. Illustration: Boverket

Standardförfarandet är det förfarande som tillämpas i störst utsträckning, knappt 45 procent av samtliga antagna detaljplaner 2016 har handlagts med standardförfarandet. Statistiken visar också att standardförfarandet tillämpas i ungefär åtta av tio fall vid framtagande av detaljplan enligt de nya planprocesserna. Det indikerar att kommunerna tillämpar de nya planprocesserna på det sätt som var tanken med regeländringarna.

Enligt uppgifterna från länsstyrelsen har samordnat förfarande tillämpats vid fyra tillfällen, i fyra olika län. Processen för ett förenklat upphävande av detaljplan har tillämpats vid 24 tillfällen, i 17 kommuner, vilket antyder att det är ett fåtal förenklade upphävanden som görs i respektive kommun.

Politiska beslut under detaljplaneprocessen

Sedan 1 januari 2015 gäller nya planprocesser vars införande bland annat syftade till att förenkla och snabba på framtagandet av detaljplaner. Liksom enligt tidigare lagstiftning krävs det endast ett politiskt beslut under detaljplaneprocessen, det vill säga beslut om antagande. Däremot visar uppgifter från kommunerna att det tas betydligt fler politiska beslut än det som krävs enligt PBL. I ungefär 92 procent av de 244 kommuner som deltog i undersökningen, tas ytterligare politiska beslut utöver beslut om antagande.

Flera politiska beslut under planprocessen kan leda till långa planprocesser, men det kan också bidra till att innehållet i detaljplanerna förankras i ett tidigt skede.

Inför planprocessen tas flest beslut i byggnadsnämnden eller motsvarande

Tidpunkten för när planarbetet påbörjas regleras inte i PBL. Planarbetet kan anses påbörjat när kommunen har börjat bereda ärendet eller när kommunen fattar ett beslut om att påbörja detaljplanen, detta kan ske på olika sätt beroende på vilka rutiner kommunen har. I PBL finns det inga regler om att kommunen måste fatta ett beslut om att påbörja planarbetet för att det ska anses påbörjat.

På frågan om det tas något politiskt beslut att påbörja detaljplan vid standardförfarandet eller utökat förfarande svarar ungefär 95 procent av de deltagande kommunerna ja. Vid standardförfarandet är det drygt 64 procent av dessa som tar beslut i byggnadsnämnden eller motsvarande, och knappt 26 procent i kommunstyrelsen. Vad gäller beslut inför att påbörja detaljplan vid utökat förfarande tar ungefär 60 procent av kommunerna beslut i byggnadsnämnden eller motsvarande, och resterande i kommunstyrelsen. För båda planförfarandena är det ytterst ovanligt att Kommunfullmäktige fattar beslut om att påbörja detaljplanarbetet

Flera kommuner som uppger att de fattar beslut om att påbörja detaljplan anger att ett positivt planbesked ofta ses som ett beslut att starta planarbetet.

Politiska beslut under planprocessen

Av de 230 kommuner som besvarat frågan om det tas beslut under planprocessen vid standardförfarandet uppger 86 procent att det tas ett politiskt beslut i samband med samråd. Av dessa tar ungefär 75 procent besluten i byggnadsnämnden eller motsvarande och resterande del i kommunstyrelsen. Gällande utökat förfarande uppger 89 procent av de 236 kommuner som besvarat frågan att det tas politiska beslut i samband med samrådet. Av dessa tar 73 procent av kommunerna beslut i byggnadsnämnden eller motsvarande, 26 procent i kommunstyrelsen och 1 procent i kommunfullmäktige.

Vad gäller beslut i samband med granskning är det något fler kommuner som anger att de fattar ett politiskt beslut vid tillämpningen av utökat förfarande än vid standardförfarandet. Fördelningen om beslutet tas i byggnadsnämnden eller motsvarande eller i kommunstyrelsen är ungefär densamma som vid beslut i samband med samråd, det vill säga 75 respektive 25 procent av kommunerna för respektive förfarande.

Osäkerheter i underlaget

För 2016 har alla 21 länsstyrelser besvarat enkäterna. Boverket har uppmärksammat en del brister i underlaget när det gäller länsstyrelsernas kodning av sina ärenden. Det gör att det finns en viss osäkerhet kring kvaliteten på de svar som inkommit och statistiken bör därför ses som en indikation på den utveckling som skett under året.

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\)](#) [<http://www.riksdagen.se/sv/Dokument->

[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900\]](#)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\)](#)

[[---

2018-03-09 15:34](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338]</p></div><div data-bbox=)

Få detaljplaner överprövas

Liksom tidigare år är det under 2016 få detaljplaner som överprövats av länsstyrelsen inom ramen för statlig tillsyn. Av de detaljplaner som överprövats är det ungefär hälften som upphävts.

Under 2016 har länsstyrelsen beslutat att överpröva totalt 23 detaljplaner enligt 11 kap 10 § plan- och bygglagen, PBL. Det motsvarar knappt 1,5 procent av det totala antalet antagna detaljplaner under 2016. Sett till det totala antalet antagna detaljplaner under 2016 är andelen överprövade detaljplaner lägre än under de senaste fem åren då andelen överprövade detaljplaner har legat stabilt runt 2 procent. En viss felmarginal kan förekomma eftersom uppgifterna avser de ärenden som länsstyrelsen avslutat under kalenderåret 2016 och överprövningen kan gälla en detaljplan som antogs före 2016.

Det främsta skälet till att detaljplanerna överprövats är med hänvisning till 11 kap 10 § 5 PBL, det vill säga att en bebyggelse blir olämplig med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion. Enligt länsstyrelsernas uppgifter har knappt 50 procent av överprövningarna skett med hänvisning till hälsa och säkerhet under 2016, vilket är en minskning jämfört med 2015.

De två andra främsta skälen till att länsstyrelserna överprövat detaljplanerna är med hänvisning till 11 kap 10 § 1 PBL, det vill säga att ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken inte tillgodosetts och att upphävande av strandsskydd är i strid mot gällande bestämmelser enligt 11 kap 10 § 4 PBL.

Få detaljplaner upphävs

Under 2016 har länsstyrelsen helt eller delvis upphävt 10 detaljplaner inom ramen för statlig tillsyn enligt 11 kap 11 § PBL. Det är fem detaljplaner färre än under 2015 och motsvarar 43 procent av de detaljplaner länsstyrelsen beslutat att överpröva under 2016. Antalet upphävda detaljplaner motsvarar ungefär en halv procent av det totala antalet antagna detaljplaner under 2016. Andelen upphävda detaljplaner inom ramen för statlig tillsyn enligt 11 kap 11 § PBL har legat stabilt runt 1 procent de senaste åren.

Hälften av de detaljplaner som har upphävts under 2016 har upphävts med hänvisning till 11 kap 10 § 1 PBL, det vill säga att ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken inte tillgodosetts. Det innebär att den ingripandegrund som de senaste fyra åren tillämpats mest frekvent, det vill säga att en bebyggelse blir olämplig med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion, numera anges vara den andra främsta orsaken till att en detaljplan upphävs i samband med överprövning.

Osäkerheter i underlaget

För 2016 har alla 21 länsstyrelser besvarat enkäterna. Boverket har

uppmärksammat en del brister i underlaget när det gäller länsstyrelsernas kodning av sina ärenden. Det gör att det finns en viss osäkerhet kring kvaliteten på de svar som inkommit och statistiken bör därför ses som en indikation på den utveckling som skett under året.

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900)

[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900\]](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\)](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338)

[\[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338\\]\]\(http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338\)](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-</p></div><div data-bbox=)

Marginell ökad andel överklagade detaljplaner

Sedan 1 juni 2016 gäller nya regler kring överklagande av detaljplan. Lagändringen innebär att kommunala beslut att anta, ändra eller upphäva detaljplan eller områdesbestämmelser inte längre överklagas till länsstyrelsen utan till mark- och miljödomstolen, MMD. Under 2016 har andelen överklagade detaljplaner ökat marginellt jämfört med de senaste 10 åren.

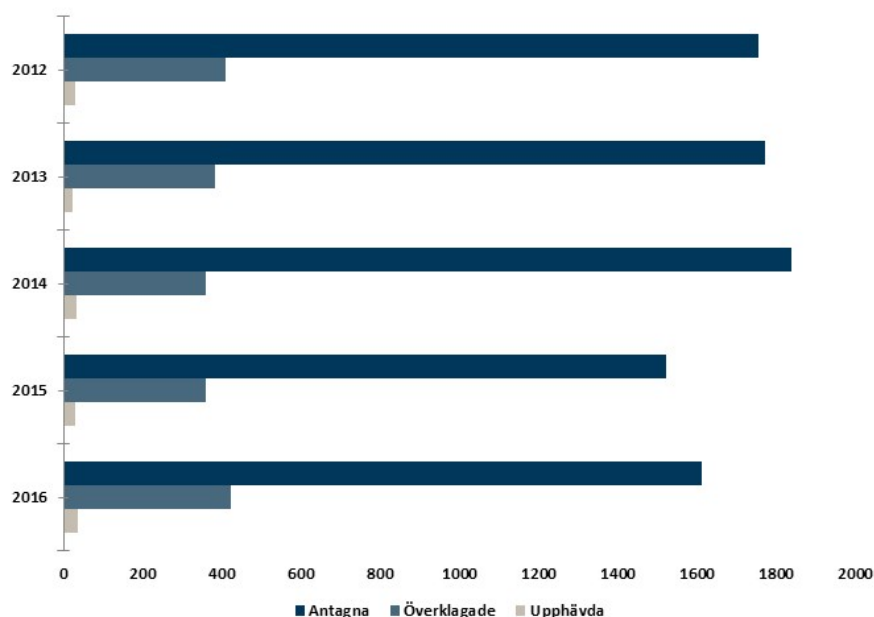
Brister i statistiken försvårar jämförbarheten

På grund av lagändringen har Boverket samlat in statistik från länsstyrelserna som gäller överklagade detaljplaner för perioden 1 januari till och med 31 maj 2016 och från MMD för perioden 1 juni till och med 31 december 2016.

Länsstyrelserna har enligt 8 kap 18 § plan- och byggförordningen en skyldighet att rapportera till Boverket hur plan- och bygglagstiftningen tillämpas, bland annat när det gäller antal överklagade detaljplaner. På grund av att MMD inte haft motsvarande skyldighet eller uppdrag under 2016 går det inte att helt och hållet jämföra årets statistik med den från tidigare år. I statistiken från MMD är det inte möjligt att redovisa överklagade detaljplaner utifrån län eller kommuner. Statistiken redovisar istället den totala summan och vilken mark- och miljödomstol målet behandlats av.

Marginell ökad andel överklagade detaljplaner

Under 2016 överklagades totalt 423 detaljplaner till första instans, vilket var länsstyrelsen mellan 1 januari och 31 maj och MMD resterande del av året. Det motsvarar drygt 26 procent av det totala antalet antagna detaljplaner. Det är en marginell ökning jämfört med de senaste 10 åren då andelen överklagade detaljplaner legat stadigt på mellan 19 och 25 procent. Andelen kan ha en viss felmarginal eftersom uppgifterna avser de ärenden som länsstyrelsen avslutat under kalenderåret 2016 och ett överklagande kan gälla en detaljplan som antogs före 2016. En annan orsak kan vara att uppgifterna från MMD även inkluderar överklagade områdesbestämmelser samt fastighetsplaner enligt ÄPBL, förlängning av genomförandetid med mera. Däremot uppger MMD att det i ytterst få fall är något annat än just överklagade detaljplaner som registreras.

1.2.4a Antal överklagade och upphävda detaljplaner i förhållande till det totala antalet antagna detaljplaner 2012-2016. Källa: Länsstyrelsernas svar på Boverkets plan- och byggenkät 2016 samt uppgifter från mark- och miljödomstolarna 2017. Klicka på bilden för att se den i större format. Illustration: Boverket

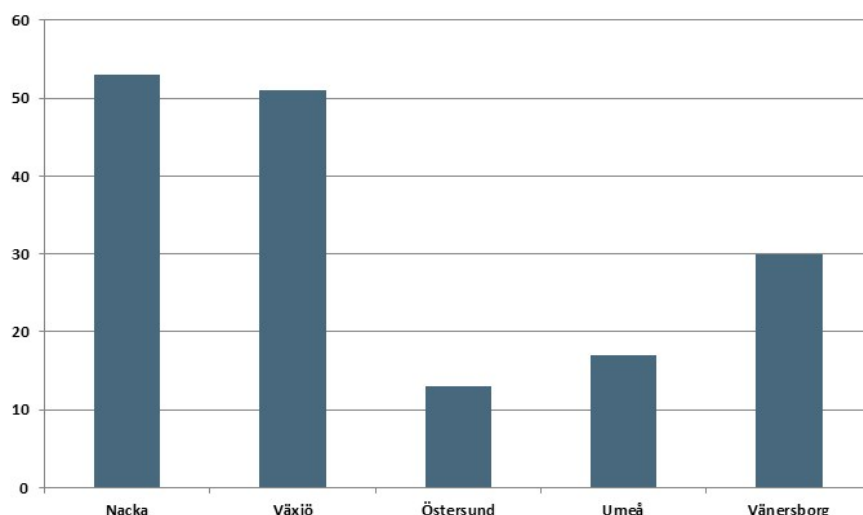
Överklagade detaljplaner till länsstyrelsen 1 januari-31 maj 2016

Under perioden 1 januari till 31 maj 2016 uppger länsstyrelsen att totalt 259 detaljplaner överklagades, vilket kan jämföras med 2015 då antalet för hela året var 359 detaljplaner.

Överklagade detaljplaner till mark- och miljödomstolen 1 juni-31 december 2016

Sedan 1 juni 2016 ska detaljplaner överklagas direkt till mark- och miljödomstolen. Det innebär som nämnts ovan att Boverket inte har tillgång till statistik på läns- respektive kommunnivå. Statistiken som finns är hämtad från de fem mark- och miljödomstolar som finns i landet.

Under perioden 1 juni till 31 december överklagades totalt 164 detaljplaner till MMD. Flest överklaganden har inkommit till mark- och miljödomstolarna i Nacka och Växjö med 53 respektive 51 överklagade ärenden. Det högre antalet inkomna ärenden just till dessa domstolar kan förklaras genom att de har ett upptagningsområde som inkluderar storstadsområdena och de områden där flest antal detaljplaner antas.

1.2.4b Antal överklagade detaljplaner till mark- och miljödomstolarna 2016. Källa: Mark- och miljödomstolarna. Klicka på bilden för att se den i större format. Illustration: Boverket

Fortsatt få detaljplaner som upphävs

Under 2016 har detaljplaner kunnat överklagas till både länsstyrelsen och till mark- och miljödomstolen, det innebär att vi har statistik från både länsstyrelsen och mark- och miljödomstolen. En viss felmarginal kan förekomma när det gäller antalet detaljplaner som upphävts eftersom uppgifterna avser de ärenden som länsstyrelsen avslutat under kalenderåret 2016 och överklagandet kan gälla en detaljplan som antogs före 2016. En eventuell felmarginal kan även bero på att inkomna ärenden till mark- och miljödomstolen under 1 juni till 31 december inte har hunnits avgöras under 2016.

Totalt är det 38 detaljplaner som har upphävts under 2016, varav länsstyrelsen har upphävt 30 planer. Det motsvarar drygt 2 procent av det totala antalet antagna detaljplaner under 2016. Det är en marginell ökning jämfört med 2015 då knappt 2 procent av det totala antalet antagna detaljplaner upphävdes.

Enligt uppgifter från länsstyrelserna berör upphävandena 22 kommuner, flest upphävanden gäller planer från Stockholms kommun där fem detaljplaner har upphävts av länsstyrelsen. Sett till hur många detaljplaner som antagits i Stockholms kommun under 2016 är andelen låg. Orsak till upphävande varierar, men likt 2015 uppges de vanligaste orsakerna under 2016 vara felaktig planprocess eller brister i underlaget.

Överklagade detaljplaner till Mark- och miljödomstolen 1 januari- 31 maj

Under 2016 har 231 antagna detaljplaner som först överklagats till länsstyrelsen överklagats till mark- och miljödomstolen. På grund av den lagändring som skett gällande instansordningen för överklagande är statistiken inte uttömmande och heller inte jämförbar med tidigare års statistik.

Överklagade detaljplaner till Mark- och miljööverdomstolen

Mål som har överklagats till Mark- och miljööverdomstolen behöver beviljas prövningstillstånd för att de ska tas upp till prövning. Under 2016 har 104 mål överklagats till Mark- och miljööverdomstolen, varav 16 har beviljats prövningstillstånd.

På grund av lagändringen gällande instansordningen för överklagande kan denna siffra inkludera mål som gått via länsstyrelsen och mark- och miljödomstolen alternativt endast via mark- och miljödomstolen. Mark- och miljööverdomstolen har som målsättning att avgöra merparten av målen inom sex till nio månader efter att de kom in till domstolen. Det innebär att det finns en viss förskjutning i statistiken då avgöranden kan gälla planer från 2016 och planer som överklagats under 2016 inte avgörs förrän 2017. (Mark- och miljööverdomstolen, 2017).

Osäkerheter i underlaget

För 2016 har alla 21 länsstyrelser besvarat enkäterna. Boverket har uppmärksammat en del brister i underlaget när det gäller länsstyrelsernas kodning av sina ärenden. Det gör att det finns en viss osäkerhet kring kvaliteten på de svar som inkommit och statistiken bör därför ses som en indikation på den utveckling som skett under året.

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900)

[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900\]](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\)](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338)

[\[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338\]](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338)

Endast en områdesbestämmelse antagen

Under 2016 antogs en områdesbestämmelse, vilket är färre jämfört med tidigare år. Sedan juni 2016 överklagas områdesbestämmelser till mark- och miljödomstolen.

Statistiken visar att antalet antagna områdesbestämmelser har sjunkit de senaste åren. Under 2016 antogs en ny områdesbestämmelse, vilket är fem färre än året innan. En områdesbestämmelse har upphävts under 2016 medan det inte skett någon ändring av områdesbestämmelser under året.

En statlig överprövning, men fler överklaganden än antaganden

Länsstyrelsen har under 2016 beslutat att överpröva en områdesbestämmelse enligt den statliga tillsyn som regleras i 11 kap 10-11 §§ plan- och bygglagen. I det fallet beslutade länsstyrelsen att utöva tillsyn med hänvisning till att en miljö kvalitetsnorm inte följts, men planen upphävdes inte. Senast områdesbestämmelser överprövades av länsstyrelsen var 2013, då två områdesbestämmelser överprövades med hänvisning till riksintresse.

Under 2016 har fyra antagna områdesbestämmelser överklagats till länsstyrelsen. Det är fler än det totala antalet antagna områdesbestämmelser under året, en orsak till det kan vara att uppgifterna avser de ärenden som länsstyrelsen avslutat under kalenderåret 2016 och ett överklagande kan gälla en områdesbestämmelse som antogs före 2016. Av de fyra områdesbestämmelser som överklagades var det ingen som upphävdes av länsstyrelsen.

Områdesbestämmelser överklagas numera till mark- och miljödomstolen

Sedan den 1 juni 2016 gäller nya regler kring överklagande av områdesbestämmelser. Lagändringen innebär att kommunala beslut att anta, ändra eller upphäva detaljplan eller områdesbestämmelser inte längre ska överklagas till länsstyrelsen utan till mark- och miljödomstolen, MMD.

På grund av lagändringen har Boverket samlat in statistik från länsstyrelserna som gäller överklagade områdesbestämmelser mellan perioden 1 januari till och med 31 maj 2016 och statistik från MMD som gäller mellan perioden 1 juni till och med 31 december 2016.

Enligt uppgifter från MMD ingår överklagade områdesbestämmelser och detaljplaner samt fastighetsplaner enligt ÄPBL, förlängning av genomförandetid med mera i den statistik som finns tillgänglig. Det innebär att det inte är möjligt att ange antalet områdesbestämmelser som överklagats till MMD under 2016. Däremot uppger MMD att det i ytterst få fall är något annat än just överklagade detaljplaner som registreras.

Osäkerheter i underlaget

För 2016 har alla 21 länsstyrelser besvarat enkäterna. Boverket har uppmärksammat en del brister i underlaget när det gäller länsstyrelsernas kodning av sina ärenden. Det gör att det finns en viss osäkerhet kring kvaliteten på de svar som inkommit och statistiken bör därför ses som en indikation på den utveckling som skett under året.

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900)

[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900\]](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\)](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338)

[\[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338)

[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338\]](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338)

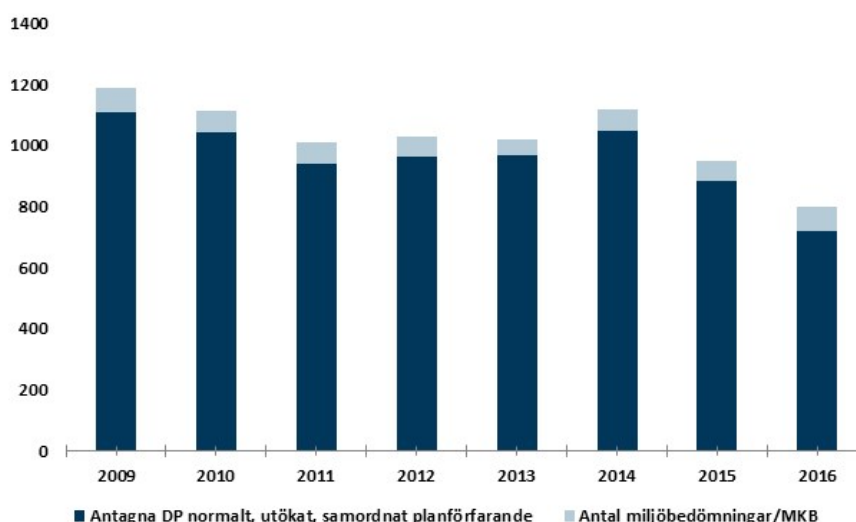

Andelen miljöbedömningar/MKB har ökat

Antalet antagna detaljplaner som har en tillhörande miljöbedömning med miljökonsekvensbeskrivning enligt 4 kap 34 § plan- och bygglagen är det högsta sedan 2009. Relativt sett är det fortfarande få detaljplaner som miljöbedöms, men andelen har ökat under 2016.

Under 2016 har 79 antagna detaljplaner miljöbedömts. Det motsvarar en andel på knappt 11 procent av de detaljplaner som antagits med normalt-, utökad- eller samordnat planförfarande under 2016. Det innebär en ökning med cirka 3 procentenheter jämfört med 2015. Det är även en ökning jämfört med tidigare år då andelen legat på mellan 5-7 procent.

Under 2016 har 25 procent av alla miljöbedömningar av detaljplaner ägt rum i Skåne län. Det innebär att knappt 11 procent av det totala antalet antagna och ändrade detaljplaner har miljöbedömts i länet. Sett till antalet miljöbedömningar görs flest, näst efter Skåne, i Stockholms- och Norrbottens län med 15 respektive 8 stycken.

1.2.6a. Antal miljöbedömningar/miljökonsekvensbeskrivningar i förhållande till det totala antalet antagna detaljplaner med normalt, utökad eller samordnat planförfarande år 2009-2015. Källa: Länsstyrelsernas svar på Boverkets plan- och byggenkät 2016. Klicka på bilden för att se den i större format.

Illustration: Boverket

Osäkerheter i underlaget

För 2016 har alla 21 länsstyrelser besvarat enkäterna. Boverket har uppmärksammat en del brister i underlaget när det gäller länsstyrelsernas kodning av sina ärenden. Det gör att det finns en viss osäkerhet kring kvaliteten på de svar som inkommit och statistiken bör därför ses som en indikation på den utveckling som skett under året.

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-](#)

[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900\]](#)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\)](#)

[\[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-](#)

[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338\]](#)

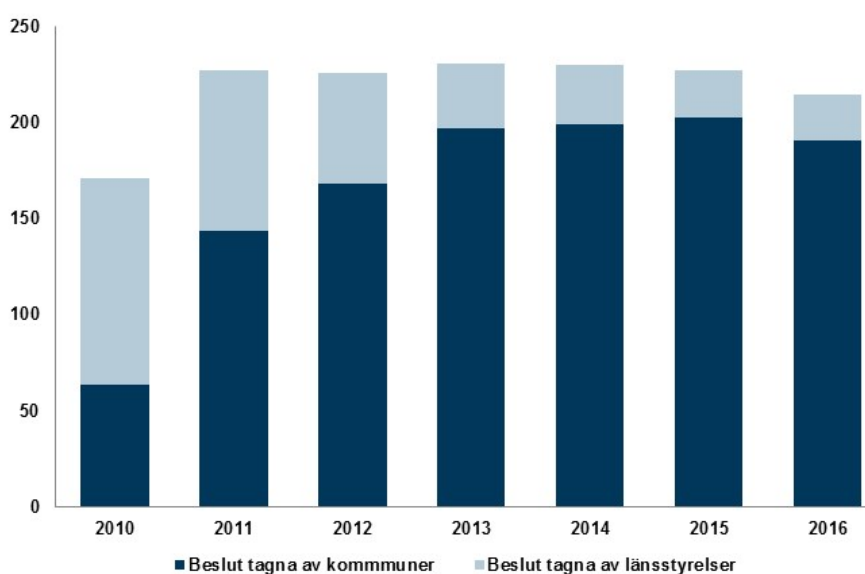
Upphävande av strandskydd genom detaljplan

Antalet detaljplaner med bestämmelser om upphävande av strandskydd har under de senaste åren legat stabilt kring 230 planer per år, i år är siffran dock något lägre då 215 detaljplaner har haft bestämmelser om upphävande av strandskydd.

Detaljplaner med bestämmelser om upphävande av strandskydd

Kommunerna fick i och med lagändringen 2009 befogenhet att i de flesta fall besluta om att upphäva strandskyddet vid antagandet av detaljplaner, tidigare låg detta ansvar hos länsstyrelserna. Länsstyrelserna har dock fortfarande beslutanderätt över de prövningar som till exempel gäller allmänna vägar, järnvägar och i de fall området ligger inom ett naturreservat samt när en detaljplan som påbörjades före lagändringen 2009 ska antas.

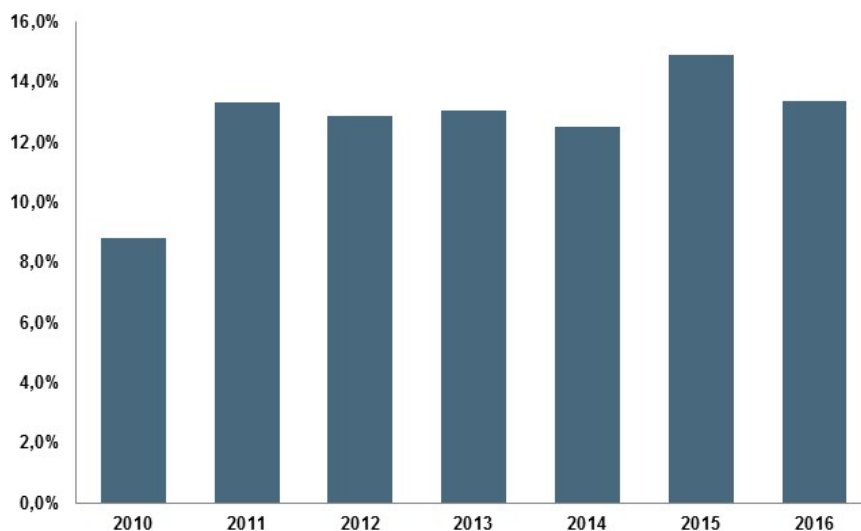
Under 2016 har kommunerna upphävt strandskyddet genom en planbestämmelse i 191 detaljplaner. Utöver detta har länsstyrelserna på begäran av kommunerna fattat 24 beslut om att upphäva strandskyddet när en detaljplan ska antas. Inga avslag har skett på en begäran att upphäva strandskyddet i samband med antagandet av en detaljplan. Totalt har därför strandskyddet upphävts i samband med antagandet av en detaljplan i 215 fall, vilket motsvarar knappt 13,4 procent av det totala antalet detaljplaner som antogs under 2016.

1.2.7 a Antalet beslut tagna av kommuner och länsstyrelser om att upphäva strandskydd i samband med att en detaljplan antas 2010-2016. Klicka på bilden för att se den i större format. Källa: Länsstyrelsernas svar på Boverkets plan- och byggenkät 2016. Illustration: Boverket

Andelen upphävanden av strandskydd i detaljplan i förhållande till antalet

antagna detaljplaner har legat stabilt mellan 12-15 % under åren 2011-2016.

1.2.7 b Andelen detaljplaner där strandskyddet upphävts i förhållande till det totala antalet detaljplaner för respektive år 2010-2016. Klicka på bilden för att se den i större format. Källa: Länsstyrelsernas svar på Boverkets plan- och byggenkät 2016. Illustration: Boverket

Strandskydd upphävs ofta på redan ianspråktagen mark

Av de antagna detaljplanerna där kommunen har upphävt strandskyddet anges den främsta orsaken vara att marken redan har tagits i anspråk och saknar betydelse för strandskyddets syften. Detsamma gäller i de fall länsstyrelsen fattar beslut om upphävande av strandskydd.

Strandskyddet upphävs ofta till följd av att en befintlig detaljplan ersätts av en ny detaljplan. Eftersom strandskyddet inte återinträder eller inträder vid ändring av detaljplan så som är fallet när en detaljplan ersätts med en ny plan, ser Boverket att kommuner ibland tillämpar ändring av detaljplan före framtagande av ny plan.

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900\]](http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-byggforordning-2011338_sfs-2011-338\]](http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-byggforordning-2011338_sfs-2011-338)

Länsstyrelsens handläggningstider för överklagade planärenden

Enligt uppdrag 21 i länsstyrelsernas regleringsbrev för 2016 ska länsstyrelserna redovisa uppgifter om handläggningstider för överklagade planärenden under 2016. Syftet är att se om handläggningstiderna följer de inriktningsmål som regeringen satt upp. Boverket redovisar här en sammanställning gällande hur väl målen uppfylldes 2016.

Länsstyrelserna ska handlägga överklaganden av kommunala beslut enligt plan- och bygglagen på ett så enkelt och snabbt sätt som möjligt utan att det påverkar rättssäkerheten negativt. Följande inriktningsmål gällde 2016 för kommunala beslut om planärenden där detaljplaner och områdesbestämmelser ingår:

- 75 procent avgjorda inom 90 dagar
- 90 procent avgjorda inom 150 dagar

Tiderna räknas från den dag överklagandet kom in till länsstyrelsen fram till den dag länsstyrelsen avgjort ärendet.

Här följer en sammanfattning av länsstyrelsernas redovisning. Uppgifterna kommer från enkäter som besvarats av samtliga länsstyrelser under åren 2013-2017.

Stor variation i genomsnittlig handläggningstid

Den genomsnittliga handläggningstiden för avgjorda överklagade planer varierar stort mellan länsstyrelserna och variationen har återigen ökat. Under 2012 varierade länsstyrelsernas genomsnittliga handläggningstid för överklagade planer mellan 39 och 245 dagar och under 2013 låg variationen mellan 11 och 700 dagar. Under 2014 minskade variationen till mellan 29 och 158 dagar för att återigen öka till mellan 26 och 233 dagar för 2015. För 2016 ligger variation på mellan 21-210 dagar, vilket alltså återigen är en minskning. För 2016 var det Länsstyrelsen i Södermanlands län som hade det lägsta genomsnittet på 21 dagar medan Länsstyrelsen i Kalmar län hade det högsta genomsnittet på 210 dagar.

Medelvärdet för samtliga länsstyrelser har tidigare minskat från 113 dagar 2012, 109 dagar 2013 och för både 2014 och 2015 var det nere på 79 dagar. För 2016 steg medelvärdet marginellt till 86 dagar.

Inriktningsmål 75 procent inom 90 dagar

Det första inriktningsmålet för planärenden innebär att 75 procent av de överklagade planärendena ska ha avgjorts inom 90 dagar. Antalet länsstyrelser som når detta mål har ökat stadigt för varje år sedan mätningarna påbörjades 2012, men trenden har brutits 2016.

Av 21 länsstyrelser var det 4 stycken som nådde målet 2012 jämfört med 10 stycken 2013, 11 stycken 2014 och 16 stycken 2015. För 2016 är det 10 länsstyrelser som uppger att de klarar målet. Antal länsstyrelser som når 100 procent redan inom 90 dagar har ökat från inga alls 2012 till 9 stycken 2016. Länsstyrelsen på Gotland har inte handlagt några överklagade planer under året.

Av de 9 länsstyrelser som inte klarar målet för 2016 är det dock 2 stycken som klarar 90 dagar i såväl medel- och medianvärde. Det indikerar att det är ett fåtal ärenden hos dessa länsstyrelser som gör att andelen överskrids.

Länsstyrelse	Andelen överklagade planer som har avgjorts inom 90 dagar
Örebro	100
Västernorrland	100
Västmanland	100
Södermanland	100
Norrbottnen	100
Gävleborg	100
Värmland	100
Dalarna	100
Västerbotten	88,9
Jämtland	88
Stockholm	68
Jönköping	62
Östergötland	61,5
Västra Götaland	61,3
Uppsala	60
Skåne	55,8
Kronoberg	50
Halland	37
Blekinge	0
Kalmar	0
Gotland	Inga inkomna överklagade planer 2016

1.2.8a. Andelen överklagade planer som avgjorts inom 90 dagar 2016 visat per län. Källa: Länsstyrelsernas svar på Boverkets enkät gällande handläggningstider för överklagade planer och lov 2016. Klicka på bilden för att se den i större format. Illustration: Boverket

Andelen planärenden som har avgjorts inom 90 dagar varierar fortsatt stort mellan länen. Variationen ligger under 2016 mellan 0 och 100 procent. Genomsnittet för alla länsstyrelser hamnar på 74 procent, vilket är en ökning jämfört med 2015. Det innebär att inriktningsmålet på 75 procent avgjorda överklagade planärenden inom 90 dagar i genomsnitt fortfarande inte uppnås, om än marginellt.

Inriktningsmål 90 procent inom 150 dagar

Det andra inriktningsmålet för planärenden innebär att 90 procent av de överklagade planärendena ska ha avgjorts inom 150 dagar. Antalet länsstyrelser som når detta mål har ökat stadigt för varje år sedan mätningarna påbörjades 2012, men för 2016 har det skett ett trendbrott.

Av 21 länsstyrelser var det 7 stycken som nådde målet 2012 jämfört med 12 stycken 2013, 15 stycken 2014 och 18 stycken 2015. För 2016 är det 14 länsstyrelser som uppger att de klarar målet. Antal länsstyrelser som når 100 procent inom 150 dagar har tidigare ökat från 2 stycken 2012 till 14 stycken

2015, men har under 2016 minskat till 10 stycken.

Av de 7 länsstyrelser som inte klarar målet för 2016 är det dock 5 som klarar 150 dagar i såväl medel- och medianvärde. Det indikerar att det är ett fåtal ärenden hos dessa länsstyrelser som gör att andelen överskrids.

Länsstyrelse	Andelen överklagade planer som har avgjorts inom 150 dagar
Örebro	100
Västernorrland	100
Västmanland	100
Södermanland	100
Norrbottnen	100
Gävleborg	100
Värmland	100
Dalarna	100
Västerbotten	100
Kronoberg	100
Östergötland	92,3
Jönköping	92
Skåne	90,5
Jämtlands	88
Västra Götaland	86,7
Stockholm	85
Uppsala	80
Halland	80
Blekinge	2
Kalmar	0
Gotland	Inga inkomna överklagade planer 2016

1.2.8b. Andelen överklagade planer som avgjorts inom 150 dagar 2016 visat per län. Källa: Länsstyrelsernas svar på Boverkets enkät gällande handläggningstider för överklagade planer och lov 2016. Klicka på bilden för att se den i större format. Illustration: Boverket

Andelen planärenden som har avgjorts inom 150 dagar varierar fortsatt stort mellan länen. Under 2016 låg variation mellan 0 och 100 procent. Genomsnittet för alla länsstyrelser hamnar på 87 procent, vilket är en minskning jämfört med 2015 då snittet låg på 92 procent. Det innebär att inriktningsmålet på 90 procent avgjorda överklagade planärenden inom 150 dagar i genomsnitt inte uppnåddes under 2016.

Orsaker till att målen inte nås

Under 2016 är det 10 av 21 länsstyrelser som inte når inriktningsmålet på 75 procent och 7 som inte når inriktningsmålet på 90 procent. 6 av länsstyrelserna når inget av inriktningsmålen. Det är en försämring jämfört med 2015 då det var 3 länsstyrelser som inte nådde något av målen.

De länsstyrelser som har överskridit något av inriktningsmålen 2016 uppger att orsaken bland annat är resursbrist och personalomsättning med svårigheter att ersätta vakanta tjänster, vilket i sin tur påverkar kontinuiteten i arbetet. Några länsstyrelser har på grund av den ändrade instansordningen för överklagade planer fått sina resurser neddragna och istället har lovärenden prioriterats.

En starkt bidragande faktor till att målen inte nås uppges vara att det varit ett specifikt ärende som tagit lång tid och fått stort genomslag i statistiken om länsstyrelsen i övrigt enbart haft ett fåtal ärenden. I Uppsala län överklagades

ett ärende av fler än 500 personer, vilket är ett exempel på ett ärende som innebär stor tidsåtgång och påverkar statistiken.

Några länsstyrelser uppger även att flera ärenden kom in strax före sommarens semesterperiod, strax före instansordningen ändrades till att mark- och miljödomstolarna ska handlägga överklagade planer. Hallands- och Västra Götalands län uppger att de fick in lika många ärenden under första halvåret 2016 som de normalt får in under ett helt år.

Planerade åtgärder

Den 1 juni 2016 ändrades instansordningen för överklagade planer och dessa överklagas nu direkt till mark- och miljödomstolen. Detta gör att länsstyrelserna inte angett några specifika planerade åtgärder för sitt kommande arbete. Några länsstyrelser som har ärenden kvar att handlägga nämner att kommunikation med kommunerna är viktig.

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900\]](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggorordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338\]](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggorordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338)

Dokument

[Boverkets regleringsbrev 2016](#)
[contentassets/921f8f358380469d8e3aa05b5c2335de/boverkets-regleringsbrev-2016.pdf]

154 kB

[Länsstyrelsernas regleringsbrev 2016](#)
[contentassets/921f8f358380469d8e3aa05b5c2335de/lansstyrelsernas-regleringsbrev-2016.pdf]

271 kB

Statistik lov & byggande

Varje år handlägger kommuner och länsstyrelser ett stort antal ärenden i olika skeden av lov- och byggprocesserna. För att ge en samlad bild över hur plan- och bygglagstiftningens regler om lov och byggande tillämpas sammanställer Boverket varje år statistik om den utveckling som skett under det gångna året.

Under dessa sidor redovisas Boverkets sammanställning av enkätsvaren om lov och byggande gällande 2016. Uppgifterna har samlats in genom Boverkets årliga plan- och byggenkäter som besvarats av kommuner och länsstyrelser. Enkäterna behandlar både länsstyrelsernas och kommunernas arbete med lov och byggande.

Osäkerheter i underlaget

För 2016 har alla 21 länsstyrelser besvarat enkäterna. Av kommunerna är det 244 av 290 som besvarat enkäten, vilket är något färre än för 2015. Eftersom kommunernas svarsfrekvens varierar med åren går det inte att göra länsvisa jämförelser för alla frågor.

Boverket har uppmärksammat en del brister i underlaget, dels när det gäller länsstyrelsernas kodning av sina ärenden och dels när det gäller kommunernas angivna svar. Det gör att det finns en viss osäkerhet kring kvaliteten på de svar som inkommit och statistiken bör därför ses som en indikation på den utveckling som skett under året.

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900)

[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900\]](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\)](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338)

[\[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338\]](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338)

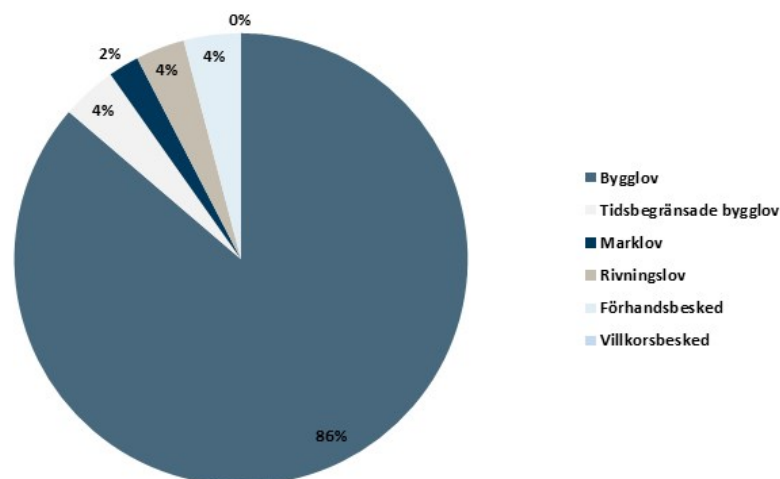
Ärenden om lov, besked och anmälan

Här finns statistik över inkomna ansökningar om lov, förhands- och villkorsbesked, bygglovsbefriade åtgärder, anmälningar samt beslut om start- och slutbesked. Vissa uppgifter om handläggningstider redovisas också. Statistiken bygger på Plan-, bygg- och tillsynsenkäten som årligen besvaras av landets kommuner.

2016 har Plan-, bygg- och tillsynsenkäten haft en svarsfrekvens på 84 procent, en minskning jämfört med år 2015 då 92 procent svarade. I behandlingen av materialet har vissa fel uppmärksammats och i vissa fall saknas svar. I texten görs jämförelser i andelar mellan 2016 och 2015 års enkätsvar för att uppmärksamma tendenser i tillämpningen. Eftersom svarfrekvensen har skiljt sig åt mellan åren går det inte att dra alltför långtgående slutsatser utifrån jämförelserna.

Inkomna ansökningar

Totalt antal inkomna ansökningar om bygg-, mark- och rivningslov samt förhands- och villkorsbesked under 2016 var 99 086 stycken för de svarande kommunerna. Den största ärendegruppen var byggloven, inklusive tidsbegränsade, som upptog 90 procent av ansökningarna, vilket ungefär är samma fördelning jämfört med 2015. Andelen övriga lov och förhandsbesked låg mellan två och fyra procent för respektive grupp och antalet villkorsbesked var endast elva stycken.

1.3.1a. Andel inkomna ansökningar 2016 fördelade på kategori. Klicka på bilden för att se den i större format. Källa: Kommunernas svar på Boverkets Plan-, bygg- och tillsynsenkät 2016. Illustration: Boverket

Bygglov

2016 har 85 502 ansökningar om bygglov, både permanenta och

tidsbegränsade, inkommit till de svarande kommunerna. Av inkomna bygglovsansökningar 2016 avsåg 9 112 ansökningar nybyggnad av bostadshus. Eftersom svarfrekvensen skiljer sig mellan åren går det inte att göra några direkta jämförelser. Däremot indikerar statistiken att andelen inkomna bygglov som avser nybyggnad av bostadshus har legat stadigt de tre senaste åren på runt 10 till 11 procent. Andelen avslag för alla bygglovsärenden var cirka 1 procent år 2016.

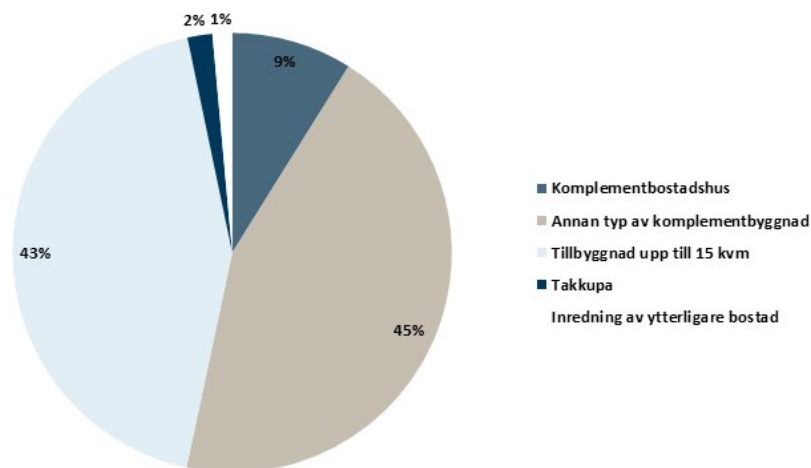
Beviljade bygglovsansökningar för bostäder

Totalt har 71 585 ansökningar om bygglov, både permanenta och tidsbegränsade, beviljats under 2016 av de svarande kommunerna. Av de beviljade bygglovsansökningarna avser 9 136 ärenden nybyggnad av bostadshus. Eftersom svarfrekvensen skiljer sig mellan åren, går det inte att göra några direkta jämförelser. Statistiken indikerar däremot att andelen beviljade bygglov som avser nybyggnad av bostadshus är oförändrad jämfört med förra året och ligger runt 12 procent.

Antalet beviljade tidsbegränsade bygglov, inklusive säsongslöv, var 3 098 stycken, varav 14 ärenden gällde studentbostäder och 201 ärenden gällde övriga bostäder.

Bygglovsbefriade åtgärder och anmälan

Antalet för bygglovsbefriade åtgärder enligt 9 kap 4 a-c §§ plan-och bygglagen var 10 140 stycken, där komplementbostadshusens andel uppgick till cirka 9 procent. De vanligast förekommande åtgärderna var komplementbyggnader och tillbyggnader upp till 15 kvm, som tillsammans motsvarade 88 procent av alla inkomna anmälningar för bygglovsbefriade åtgärder. Minst andel av ärendena var takkupor och inredning av ytterligare bostad som motsvarade cirka 3 procent tillsammans. Fördelningen ser i princip likadan ut som för 2015. Utifrån kommunernas inrapportering är alltså tendensen att de bygglovsbefriade åtgärderna i huvudsak används för annan typ av komplementbyggnad samt tillbyggnad upp till 15 kvm.

1.3.1b. Andel inkomna ansökningar 2016 för bygglovsbefriade åtgärder enligt 9 kap 4 a-c §§ plan- och bygglagen fördelat på kategori. Klicka på bilden för att se den i större format. Källa: Kommunernas svar på Boverkets Plan-, bygg- och tillsynsenkät 2015. Illustration: Boverket

Antalet inrapporterade anmälningsärenden, till exempel installation av eldstad och rökkanal, var under 2016 23 938 stycken för de svarande kommunerna.

Start- och slutbesked

Under 2016 beviljades 66 552 startbesked av de svarande kommunerna och antal nekade startbesked var bara 161 stycken. Av de nekade startbeskeden utgör 38 procent bygglovsbefriade åtgärder enligt 9 kap 4 a-c §§ plan- och bygglagen. Det är en minskning från 2015 då andelen var 60 procent.

71 procent av de vägrade startbeskeden har nekats med hänsyn till att byggherren inte kan förväntas uppfylla de tekniska egenskapskraven. En ökning från 41 procent år 2015. Kommunerna har lämnat ett fåtal kommentarer kring vilka tekniska egenskaper som berörts, vilket gör det svårt att se några tendenser på vilka krav som inte uppfyllts. Det som nämndes var bland annat brandkrav och tillgänglighet.

I majoriteten av kommunerna som har svarat på enkäten är tiden för att få startbesked efter det tekniska samrådet högst 5 veckor.

Totalt har 9 543 slutbesked beslutats av de svarande kommunerna, varav sex stycken nekades. Även 1 297 interimistiska slutbesked har getts under 2016. Tiden för att åtgärda bristen/bristerna som tagits upp i det tillfälliga slutbeskedet varierar kraftigt, allt ifrån 1 månad upp till 2 år.

Resurser

Sammanlagt har 1 786 kommuntjänstemän i landet varit berörda av arbete med lov- och byggprocessen under 2016, vilket är en ökning med 52 tjänster sedan förra enkäten. Skillnaden kan bero på att svarsfrekvensen skiljer sig åt mellan åren.

Stockholms kommun använder mest personalresurser i landet för lov- och byggprocessen där 95 tjänstemän är berörda av arbetet, följt av Malmö och Uppsala. Exempel på mindre kommuner som har mindre än en tjänst är Vingåker, Lessebo och Gräsbo.

Osäkerheter i underlaget

För 2016 är det 244 av 290 kommuner som besvarat enkäten, vilket är något färre än för 2015. Eftersom kommunernas svarsfrekvens varierar med åren går det inte att göra länsvisa jämförelser för alla frågor.

Boverket har uppmärksammat en del brister i underlaget när det gäller kommunernas angivna svar. Det gör att det finns en viss osäkerhet kring

kvaliteten på de svar som inkommit och statistiken bör därför ses som en indikation på den utveckling som skett under året.

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900\]](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338\]](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338)

Överklagade beslut om förhandsbesked och lov

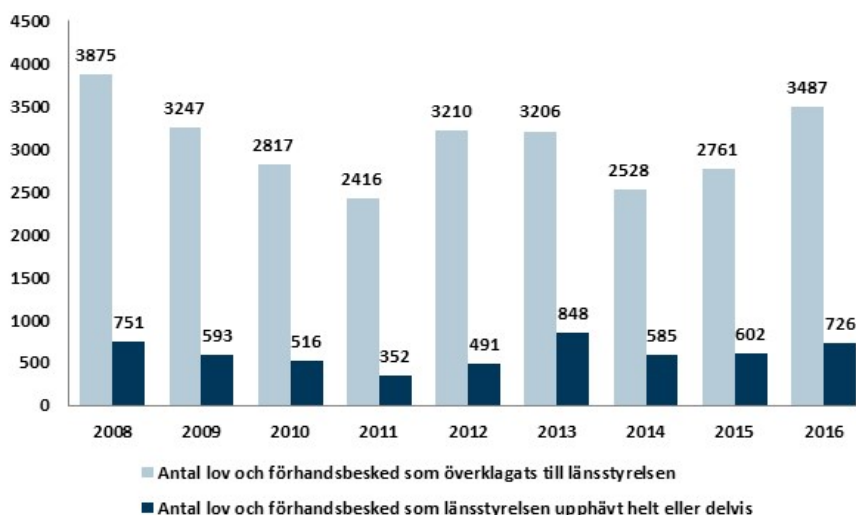
Statistiken indikerar att andelen överklagade beslut om lov och förhandsbesked har ökat något jämfört med 2015. Andelen av dessa beslut som upphävs av länsstyrelsen ligger däremot fortsatt över 20 procent. Jämfört med tidigare år har färre startbesked, men fler slutbesked, överklagats till länsstyrelsen.

Under 2016 fattades totalt 79 761 positiva och negativa beslut om lov och förhandsbesked. Siffran bygger på enkätsvar från 84 procent av landets kommuner. Med ett antagande av att situationen ser likadan ut även för de kommuner som inte har besvarat enkäten har det räknats upp till att motsvara 94 954 beslut vid 100 procent svarsfrekvens. Motsvarande siffra 2015 var drygt 3 procent högre.

Av det totala antalet beslut om lov och förhandsbesked överklagades 3 487 ärenden. Det motsvarar knappt 4 procent, vilket är något högre än för år 2015.

Av de 3 487 överklagade ärendena har 726 upphävts helt eller delvis, vilket utgör knappt 21 procent av de överklagade besluten. I jämförelse med 2015 så fortsätter antalet upphävda beslut i förhållande till inkomna överklaganden att minska något. 2015 upphävdes cirka 22 procent av de överklagade besluten jämfört med 23 procent 2014 och 26 procent 2013.

1 320 ärenden om lov och förhandsbesked har överklagats vidare till mark- och miljödomstolarna under 2016.

1.3.2a. Antal överklagade lov och förhandsbesked som har överklagats till länsstyrelsen och antal beslut som länsstyrelsen har upphävt helt eller delvis 2008-2016. Klicka på bilden för att se den i större format. Källa: Länsstyrelsernas svar på Boverkets Plan- och byggenkät 2016. Illustration: Boverket

Orsak till upphävande

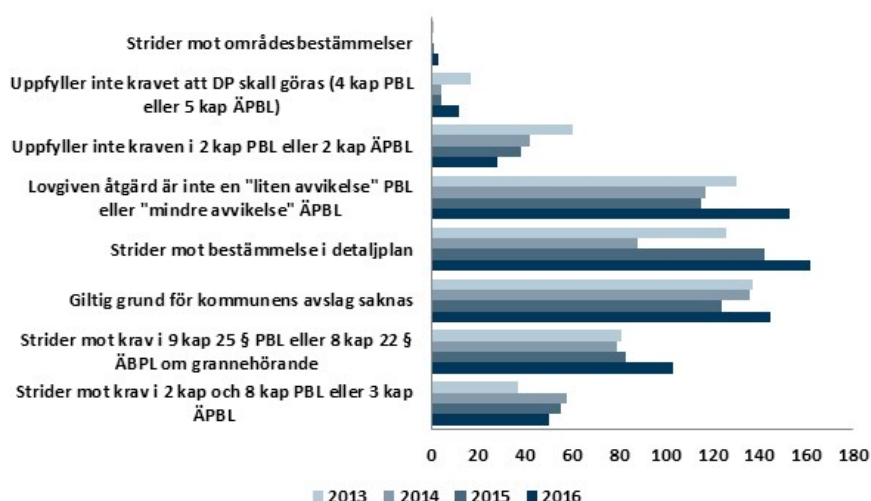
Av de upphävda besluten har 50 ansetts strida mot 2 och 8 kap plan- och bygglagen, PBL, eller 3 kap äldre plan- och bygglagen, ÄPBL. Det är en minskning från 2015 då antalet var 55 ärenden, 2014 var antalet 58, men 2013 var det bara 37 ärenden. Av de upphävda besluten ansågs 103 stycken strida mot kraven i 9 kap 25 § PBL eller 8 kap 22 § ÄBPL om "grannehörande" medan 145 saknade giltig grund för avslag.

Inom detaljplan

Av antalet upphävda beslut inom detaljplan har 162 ansetts strida mot bestämmelser i detaljplan. 153 av de upphävda besluten har inte ansetts vara en "liten avvikelse" enligt PBL eller "mindre avvikelse" enligt ÄBPL.

Utom detaljplan

Av antalet upphävda beslut utanför detaljplan har 28 inte ansetts uppfylla kraven i 2 kap PBL eller 2 kap ÄBPL och 12 har inte ansetts uppfylla kravet att detaljplan ska göras enligt 4 kap 2-3 §§ PBL eller 5 kap 1 § ÄBPL.

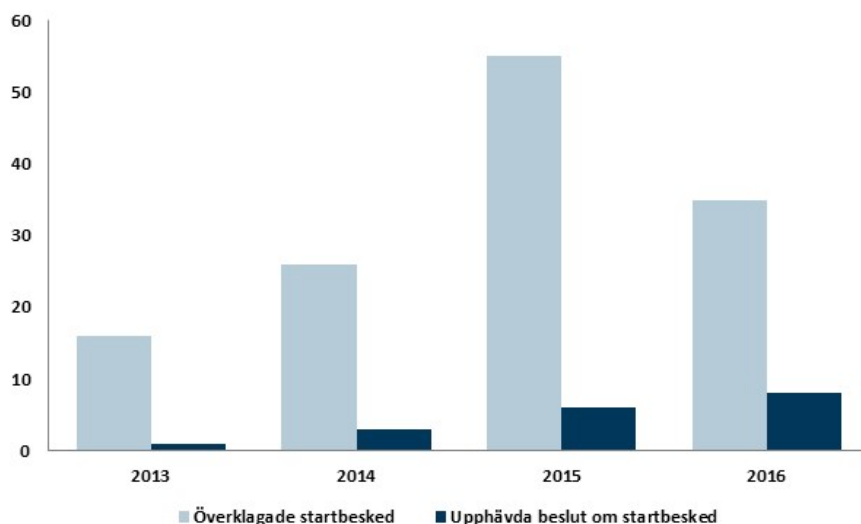

1.3.2b. Antal upphävda beslut 2013 - 2016 per kategori inom och utom detaljplanelagt område som inte uppfyller kraven enligt plan- och bygglagen. Klicka på bilden för att se den i större format. Källa: Länsstyrelsernas svar på Boverkets Plan- och byggenkät 2016. Illustration: Boverket

Överklagade start- och slutbesked

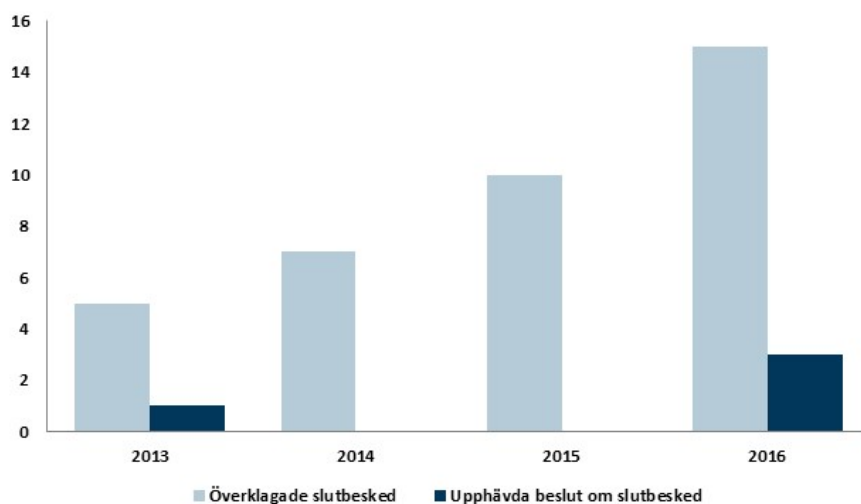
Färre startbesked har överklagats under 2016 jämfört med 2015. Totalt har 35 beslut om startbesked överklagats under 2016 jämfört med 55 för 2015, 26 för 2014 och 16 för 2013. 8 av de 35 överklagade besluten upphävdes av länsstyrelsen, vilket är en högre andel än tidigare år.

1.3.2c. Överklagade och upphävda startbesked 2013-2016. Klicka på bilden för att se den i större format. Källa: Länsstyrelsernas svar på Boverkets Plan- och byggenkät 2016. Illustration: Boverket

15 beslut om slutbesked har överklagats 2016 jämfört med 10 under 2015, 7 under 2014 och 5 under 2013. Tre av de överklagade besluten om slutbesked 2015 upphävdes.

1.3.2d. Överklagade och upphävda slutbesked 2013-2016. Klicka på bilden för att se den i större format. Källa: Länsstyrelsernas svar på Boverkets Plan- och byggenkät 2016. Illustration: Boverket

Osäkerheter i underlaget

För 2016 har alla 21 länsstyrelser besvarat enkäterna. Boverket har uppmärksammat en del brister i underlaget när det gäller länsstyrelsernas kodning av sina ärenden. Det gör att det finns en viss osäkerhet kring kvaliteten på de svar som inkommit och statistiken bör därför ses som en indikation på den utveckling som skett under året.

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-](#)

[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900\]](#)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\)](#)

[\[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-](#)

[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338\]](#)

Överprövade förhandsbesked och lov

I vissa fall har länsstyrelserna möjlighet att överpröva kommunernas beslut om förhandsbesked och lov med anledning av regler om tillsynsområden. Andelen ärenden som överprövas och upphävs av länsstyrelsen är fortsatt låg.

Länsstyrelsen har möjlighet att överpröva kommunens beslut om lov och förhandsbesked om det ligger inom ett av länsstyrelsen utpekade tillsynsområde enligt 11 kap 12 § 1 st plan- och bygglagen eller förordnande enligt 12 kap 4 § äldre plan- och bygglagen samt krav i 18 § i förordningen om områdesskydd. Under 2016 har ett nytt beslut gällande tillsynsområden lämnats för riksintresset kulturmiljö. Inga befintliga tillsynsområden har upphävts under 2016.

Länsstyrelserna har under 2016 fått in 35 kommunala beslut som omfattats av ett utpekade tillsynsområde. 2015 var antalet 13 stycken och 2014 33 stycken. Länsstyrelserna beslutade 2016 att överpröva ett av dessa beslut, som också helt eller delvis upphävdes. Detta kan jämföras med 2015 då tre beslut överprövades och inget upphävdes och 2014 prövades tre beslut varav ett beslut upphävdes helt eller delvis. Andelen prövade och upphävda beslut med anledning av beslut inom fastställda tillsynsområden är således fortfarande lågt.

Osäkerheter i underlaget

För 2016 har alla 21 länsstyrelser besvarat enkäterna. Boverket har uppmärksammat en del brister i underlaget när det gäller länsstyrelsernas kodning av sina ärenden. Det gör att det finns en viss osäkerhet kring kvaliteten på de svar som inkommit och statistiken bör därför ses som en indikation på den utveckling som skett under året.

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-](#)

[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900\]](#)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\)](#)

[\[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-](#)

[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338\]](#)

Länsstyrelsens handläggningstider för överklagade lovärenden

Enligt uppdrag 21 i länsstyrelsernas regleringsbrev för 2016 ska länsstyrelserna redovisa uppgifter om handläggningstider för överklagade lovärenden under 2016. Syftet är att se om handläggningstiderna följer de inriktningsmål som regeringen satt upp. Boverket redovisar här en sammanställning gällande hur väl målen uppfylldes 2016.

Länsstyrelserna ska handlägga överklaganden av kommunala beslut enligt plan- och bygglagen på ett så enkelt och snabbt sätt som möjligt utan att det påverkar rättssäkerheten negativt. Följande inriktningsmål gällde 2016 för kommunala beslut om lovärenden där bygglov, marklov, rivningslov och förhandsbesked ingår:

- 75 procent avgjorda inom 90 dagar
- 90 procent avgjorda inom 150 dagar

Tiderna räknas från den dag överklagandet kom in till länsstyrelsen fram till den dag länsstyrelsen avgjort ärendet.

För 2016 skärptes inriktningsmålen för lovärenden jämfört med tidigare år. Mellan åren 2012-2015 gällde 75 procent avgjorda inom 120 dagar och 90 procent avgjorda inom 180 dagar.

Här följer en sammanfattning av länsstyrelsernas redovisning. Uppgifterna kommer från en enkät som besvarats av samtliga länsstyrelser gällande 2016.

Variationen mellan länsstyrelserna minskar fortsatt

Den genomsnittliga handläggningstiden för avgjorda överklagade lov varierar stort mellan länsstyrelserna, men variationen fortsätter att minska stadigt sedan 2012. Under 2012 varierade tiden mellan 54 och 315 dagar och under 2013 var det mellan 34 och 287 dagar. Under 2014 minskade variation till mellan 30 och 255 dagar och för 2015 till mellan 38 och 172 dagar. För 2016 minskar variationen ytterligare och den genomsnittliga handläggningstiden varierar nu mellan 45 och 128 dagar.

Medelvärdet för samtliga länsstyrelser har minskat stadigt från 161 dagar 2012, 117 dagar 2013, 100 dagar 2014 och 97 dagar 2015. För 2016 är det nere på 74 dagar.

Inriktningsmål 75 procent inom 90 dagar

Det första inriktningsmålet för lovärenden innebär att 75 procent av de överklagade lovärendena ska ha avgjorts inom 90 dagar. 15 av 21 länsstyrelser når detta mål 2016. Ingen av länsstyrelserna når dock 100 procent redan inom 90 dagar. Resultatet kan jämföras med 2015 då 13 länsstyrelser uppnådde dåvarande inriktningsmål på 75 procent inom 120

dagar. Trots en skärpning av målet har alltså fler länsstyrelser klarat det.

De länsstyrelser som inte når upp till målet är Jämtland, Kalmar, Skåne, Dalarna, Halland och Östergötland. Av de 6 länsstyrelser som inte klarar målet 2015 är det dock 4 som klarar 90 dagar i såväl medel- och medianvärde. Det indikerar att det är ett fåtal ärenden hos dessa länsstyrelser som gör att andelen överskrids.

Länsstyrelse	Andelen överklagade lov som har avgjorts inom 90 dagar
Västerbotten	95,2
Stockholm	94
Västmanland	92
Örebro	91
Jönköping	90
Norrbottn	90
Västernorrland	87
Gotland	86,8
Värmland	85
Kronoberg	83
Blekinge	81,6
Uppsala	80,5
Södermanland	78
Västra Götalands län	76,6
Gävleborg	76
Östergötland	72,5
Halland	68,5
Dalarnas	60,4
Skåne	55,7
Kalmar	42
Jämtland	34

1.3.4a. Andelen överklagade lov som avgjorts inom 90 dagar 2016 visat per län. Källa: Länsstyrelsernas svar på Boverkets enkät gällande handläggningstider för överklagade planer och lov 2016. Klicka på bilden för att se den i större format. Illustration: Boverket

Andelen lovärenden som har avgjorts inom 90 dagar varierar stort mellan länen. Under 2016 låg variationen mellan 34 och 95 procent. Genomsnittet för alla länsstyrelser hamnar på 77 procent för 2016. Det innebär att inriktningsmålet på 75 procent avgjorda överklagade lovärenden inom 90 dagar i genomsnitt uppnås.

Inriktningsmål 90 procent inom 150 dagar

Det andra inriktningsmålet för lovärenden innebär att 90 procent av de överklagade lovärendena ska ha avgjorts inom 180 dagar. 18 av 21 länsstyrelser når detta mål. 7 av länsstyrelserna når också 100 procent inom 120 dagar. Resultatet kan jämföras med 2015 då 15 länsstyrelser uppnådde dåvarande inriktningsmål på 90 procent inom 180 dagar. Trots en skärpning av målet har alltså fler länsstyrelser klarat det.

De länsstyrelser som inte når upp till målet är Jämtland, Stockholm och Kalmar. Samtliga dessa tre länsstyrelser klarar dock 150 dagar i såväl medel- och medianvärde. Det indikerar att det är ett fåtal ärenden hos dessa länsstyrelser som gör att andelen överskrids.

Länsstyrelse	Andelen överklagade lov som har avgjorts inom 120 dagar
Västerbotten	100
Västmanland	100
Örebro	100
Jönköping	100
Norrbottn	100
Västernorrland	100
Blekinge	100
Södermanland	99
Kronoberg	98
Gotland	97,4
Östergötland	97,1
Halland	96,1
Dalarna	96
Uppsala	94,6
Skåne	93,1
Gävleborg	93
Västra Götaland	92,8
Värmland	91
Kalmar	71
Stockholm	70
Jämtland	64

1.3.4b. Andelen överklagade lov som avgjorts inom 120 dagar 2016 visat per län. Källa: Länsstyrelsernas svar på Boverkets enkät gällande handläggningstider för överklagade planer och lov 2016. Klicka på bilden för att se den i större format. Illustration: Boverket

Andelen lovärenden som har avgjorts inom 150 dagar varierar mellan länen. Under 2015 låg variationen mellan 64 och 100 procent. Genomsnittet för alla länsstyrelser hamnar på 93 procent. Det innebär att inriktningsmålet på 90 procent avgjorda överklagade lovärenden inom 150 dagar i genomsnitt uppnås.

Orsaker till att målen inte nås

Under 2016 är det 6 av 21 länsstyrelser som inte når inriktningsmålet på 75 procent och 3 som inte når inriktningsmålet på 90 procent. Länsstyrelserna i Kalmar och Jämtland når inget av inriktningsmålen. Länsstyrelsen i Jämtland som har lägst resultat för 2016 har haft en stor arbetsbelastningen i förhållande till antalet anställda under 2016 och här har även sjukfrånvaro och föräldradigheter påverkat.

En bidragande orsak till att länsstyrelserna inte når målen är såklart att målen har skärpts jämfört med tidigare år. De nya skärpta inriktningsmålen gällde retroaktivt, vilket gjorde att redan inneliggande ärenden i början av 2016 som skulle klarat de tidigare målen nu överskreds direkt. För flera länsstyrelser är det äldre ärenden i balans som påverkat statistiken negativt.

Några av länsstyrelserna har haft enstaka ärenden som har tagit lång tid, vilket gör att inriktningsmålen i sin helhet inte nås medan medel- och medianvärden ligger inom eller enstaka dagar ifrån målen. I några fall handlar det om att komplicerade ärenden med många klagande har dragit ut på tiden. I de fall det krävs komplettering, kommunikering eller syn på plats tar ett ärende ofta lång tid.

I vissa fall är en orsak till att målen inte nås ett ökat antal ärenden.

Länsstyrelsen i Halland uppger att antalet inkomna överklagade lovärenden ökade med 36 procent jämfört med 2015, vilket gjorde att de inte nådde 90-dagarsmålet.

Flera länsstyrelser nämner även orsaker som resursbrist och personalomsättning, som i sin tur påverkar kontinuiteten i arbetet.

Planerade åtgärder

De länsstyrelser som överskrider något av inriktningsmålen för 2016 uppger att de har eller ska vidta åtgärder. Länsstyrelsen i Kalmar uppger att de har tillsatt personal och har prioriterat ärendegruppen. Länsstyrelsen i Stockholm anger att personalläget under 2017 ser något bättre ut eftersom rekrytering har skett under hösten 2016. Även länsstyrelsen i Jämtland har anställt ytterligare en jurist för att komma till rätta med ärendebalanserna och därmed handläggningstiderna.

Andra åtgärder för de länsstyrelser som överskrider något av målen handlar om att fortsätta utveckla de interna arbetsformerna för handläggningen, till exempel med rutiner för överlappningar vid semester, sjukdom eller annan frånvaro, tätare uppföljning av målen genom ärendebevakning och omfördelning av prioriterade ärenden. Arbetet med att digitalisera handläggningen fortsätter att utvecklas.

Länsstyrelsernas erfarenheter

Här presenteras länsstyrelsernas erfarenheter när det gäller inriktningsmålen för handläggning av överklagade lovärenden.

Länsstyrelsen i Jönköping anger att hanteringen av överklagade PBL-ärenden inom de snäva handläggningstider som gäller enligt regleringsbrevet kräver mycket hårda prioriteringar och innebär därmed även att andra ärendeslag får lägre prioritet. Det är en resursfråga. Då det är samma jurister som hanterar såväl PBL- som miljöbalksöverklaganden på denna länsstyrelse innebär detta inte sällan att miljöbalksöverklaganden får stå tillbaka för PBL-ärenden avseende bygglov för till exempel murar, plank, carportar och altaner eftersom dessa har handläggningstider fastlagda i regleringsbrevet.

Länsstyrelsen i Västernorrland ser vikten av att avsätta tid i början av ärendet för inhämtande av synpunkter från berörda samt eventuellt besök på plats. Tiden som läggs i början påverkar beslutsprocess och handläggningstid i positiv riktning.

Länsstyrelsen i Halland anger att det förändrade inriktningsmålet för 2017 med ökat fokus på bostäder är välkommet med beaktande av regeringens strävan att främja bostadsförsörjningen.

Handläggningstiderna för övriga överklagade lovärenden som rör murar, plank, carportar med mera framstår dock fortfarande som inadekvat och

länsstyrelsen i Halland anser att det därför bör utgå från regleringsbrevet för att istället regleras av länsstyrelserna själva inom ramen för deras samverkan.

Länsstyrelsen i Skåne lyfter att tillämplig lagstiftning inom ärendehantering behöver moderniseras och anpassas till den digitala utvecklingen, exempelvis elektronisk delgivning.

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900)

[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900\]](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\)](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338)

[\[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338\\]\]\(http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338\)](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-</p></div><div data-bbox=)

Dokument

[Boverkets regleringsbrev 2016](#)

[\[/contentassets/61c4a18ccad34ffe824418808f29c29a/boverkets-regleringsbrev-2016.pdf\]](/contentassets/61c4a18ccad34ffe824418808f29c29a/boverkets-regleringsbrev-2016.pdf)

154 kB

[Länsstyrelsernas regleringsbrev 2016](#)

[\[/contentassets/61c4a18ccad34ffe824418808f29c29a/lansstyrelsernas-regleringsbrev-2016.pdf\]](/contentassets/61c4a18ccad34ffe824418808f29c29a/lansstyrelsernas-regleringsbrev-2016.pdf)

271 kB

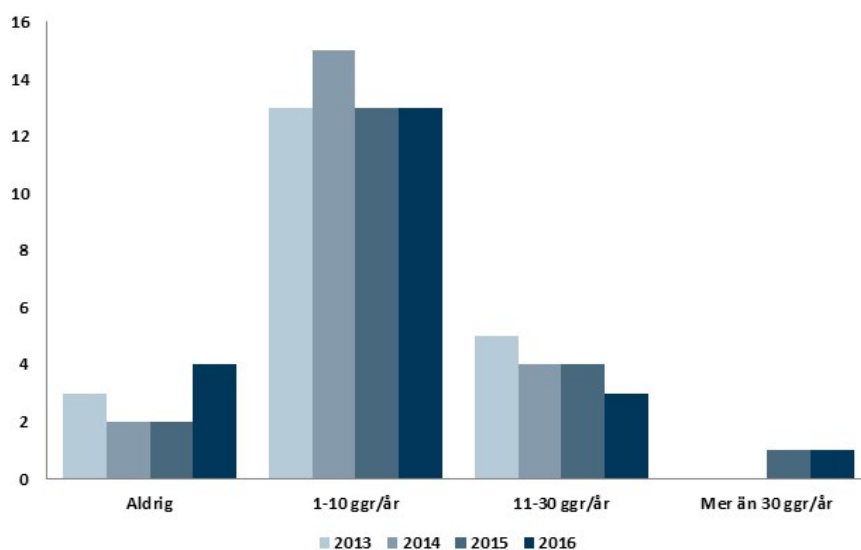
Boverkets byggregler

Länsstyrelserna tillämpar Boverkets byggregler vid tillsynsvägledning, uppföljning och vid handläggning av överklagade ärenden. Flertalet länsstyrelser anser sig inte ha tillräcklig kompetens om byggreglerna.

Boverkets byggregler i tillsynsvägledning och uppföljning

Flertalet länsstyrelser uppger att de har ärenden eller tillsynsfrågor som rör byggregler mindre än en gång per år. Kalmar-, Blekinge-, Gotlands- och Västernorrlands län har inte haft något ärende eller någon tillsynsfråga under året. De län som kommer i kontakt med byggreglerna mest frekvent är Skåne, Västra Götaland, Jönköpings och Norrbotten.

När det gäller efterfrågade områden så anges oftast tillgänglighet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Även brand- och energifrågor lyfts särskilt fram. Många länsstyrelser anger att det beror på efterfrågan från kommunerna, som exempelvis kommer fram vid särskilda kommunträffar. Bland de län som inte arbetar med frågorna anges kompetens- och resursbrist som orsak.

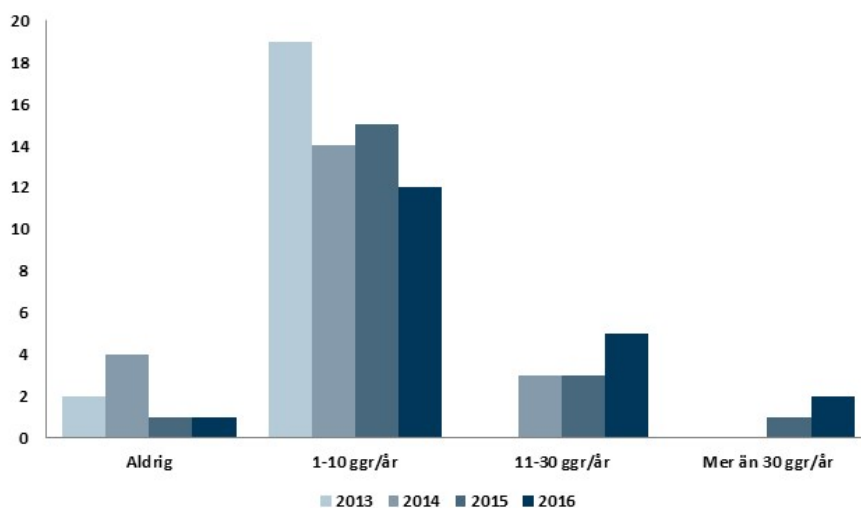
1.3.5a. Antal gånger per år som länsstyrelsen tillämpat Boverkets byggregler i tillsynsvägledning och uppföljning under år 2013-2016. Källa: Länsstyrelsernas svar på Boverkets plan- och byggenkät 2016. Klicka på bilden för att se den i större format. Illustration: Boverket

Boverkets byggregler i överklagade ärenden

Överklaganden som berör byggreglerna förekommer mer sällan. Av 20 länsstyrelser är det 13 länsstyrelser som har haft överklagade ärenden som berör byggreglerna ≤ 10 gånger under 2016. Bara Kalmar och Skåne län har haft överklagade ärenden som berör byggreglerna fler än 30 gånger. En

länsstyrelse har inte svarat på denna fråga.

De överklagade frågorna anges i flera fall handla om brandsäkerhet samt tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga. Frågor om energihushållning, ljus och buller nämns också som exempel.

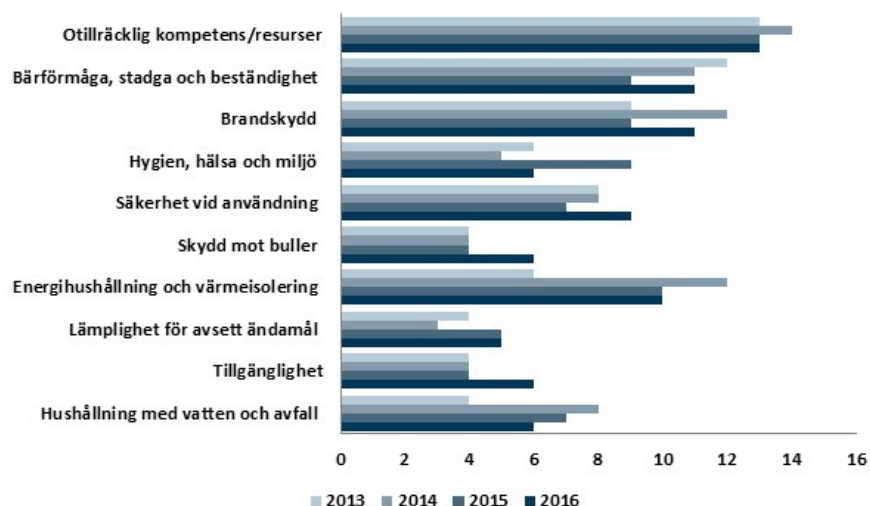

1.3.5b Antal gånger som länsstyrelsen tillämpat Boverkets byggregler vid överklagande av ärenden år 2013 -2016. Källa: Länsstyrelsernas svar på Boverkets plan- och byggenkät 2016. Klicka på bilden för att se den i större format. Illustration: Boverket

Länsstyrelsens kompetens om byggreglerna

Åtta länsstyrelser anser sig ha tillräckligt med resurser och kompetens inom området byggregler för sitt uppdrag. Det är samma siffra som för 2015. Resultatet har legat mellan sju och åtta de senaste fyra åren.

Av de tekniska egenskapskraven är det främst inom områdena bärförmåga, brandskydd, hygien, hälsa och miljö samt energihushållning som länsstyrelserna saknar resurser eller kompetens. De områden som flest länsstyrelserna anser sig ha resurser och kompetens inom är lämplighet för avsett ändamål, tillgänglighet för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga samt skydd mot buller.

1.3.5c. Länsstyrelsernas bedömning av bristen på kompetens och resurser inom området byggregler (vägledning, tillsynsvägledning, uppföljning och överklaganden) under 2013 - 2016. Figuren visar dels omfattningen av otillräcklig kompetens/resurser och dels för vilka tekniska egenskapskrav som kompetensen/resurserna är otillräckliga. Källa: Länsstyrelsernas svar på Boverkets plan- och byggenkät 2016. Klicka på bilden för att se den i större format. Illustration: Boverket

Osäkerheter i underlaget

För 2016 har alla 21 länsstyrelser besvarat enkäterna. Boverket har uppmärksammat en del brister i underlaget när det gäller länsstyrelsernas kodning av sina ärenden. Det gör att det finns en viss osäkerhet kring kvaliteten på de svar som inkommit och statistiken bör därför ses som en indikation på den utveckling som skett under året.

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900\]](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338\]](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338)

Besiktning av hissar

Här redovisas statistik gällande besiktning av hissar. Då statistiken samlas in från besiktningsorganen och sammanställs i efterhand redovisas här de senaste siffrorna gällande 2015.

Boverket har gjort en uppföljning när det gäller andelen motordrivna anordningar som haft minst en brist vid återkommande besiktningar, oavsett om bristen renderade en ombesiktning eller inte. Efter att trenden gällande brister för personhissar och varupersonhissar har varit minskande under åren 2007-2012 skedde en liten ökning år 2013. År 2014 och 2015 minskar den åter.

Efter två år av minskad andel person- och varupersonhissar som återkommande har besiktigats så skedde det en återhämtning under år 2013 av cirka 1 400-1 700 hissar. Under år 2014 minskade åter andelen hissar som besiktigades med cirka 1 000-1 300 hissar. Under 2015 fortsatte minskningen med 2 000-2 400 hissar.

Antalet personhissar och varupersonhissar som har revisionsbesiktats under 2015 är 4548 stycken, att jämföra med 5 749 och 7 203 åren innan. Senast den 31 december 2012 skulle förbättringsåtgärder med installationer av korgdörrar vidtas för vissa hissar. Minskningen i statistiken beror sannolikt till stor del på att sådana förbättringsåtgärder nu är genomförda.

Läs mer om 2015 års besiktningsstatistik i rapporten i "Relaterad information".

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\)](#) [<http://www.riksdagen.se/sv/Dokument->

[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900\]](#)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\)](#)

[[---

Dokument](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338]</p></div><div data-bbox=)

[Sammanställning av besiktning av hissar 2015](#)

[[contentassets/3588e324e01240dda1ef7d2538752dc9/besiktning-av-hissar-2015.pdf](#)]

153 kB

Obligatorisk ventilationskontroll

I Boverkets energideklarationsregister redovisas vissa uppgifter om OVK-besiktningar. Statistiken indikerar att många OVK-besiktningar visar anmärkningar.

Tillsynen av obligatorisk ventilationskontroll, OVK, görs av kommunerna och det finns ingen samlad statistik på hur många OVK-besiktningar som görs under ett år eller hur många byggnader i landet som saknar utförd kontroll inom rätt intervall. I Boverkets register för energideklarationer registreras dock uppgifter om genomförda OVK-besiktningar i de energideklarationer som lämnas in. Registret innehåller alltså endast uppgifter för de byggnader som har energideklarerats.

Här redovisas uppgifter från de energideklarationer som har kommit in till Boverket under 2016, uppdelade på tre byggnadskategorier.

En- och tvåbostadshus

Totalt har 817 energideklarationer med uppgifter om utförd OVK inkommit gällande en- och tvåbostadshus. 362 av dessa OVK har anmärkningar på ventilationssystemen, vilket motsvarar 44 procent. Dock är trenden positiv när det gäller antal anmärkningar på ventilation i jämförelse mot resultat år 2015 med 60 procent. Statistiken avser utförda förstabesiktningar.

Många en- och tvåbostadshus fick alltså dåligt resultat från den första OVK-kontrollen. Byggherren eller byggnadens ägare torde ha nytta av OVK-besiktningen i eventuella tvister med entreprenören om att åtgärda bristerna under garantitiden.

Flerbostadshus

Totalt har 2 022 energideklarationer med uppgifter om utförd OVK inkommit gällande flerbostadshus. 555 av dessa OVK har anmärkningar, vilket motsvarar 29 procent och är exakt samma som resultat år 2015. Statistiken avser både förstabesiktningar och återkommande kontroller.

Lokalbyggnader inklusive skol- och vårdbyggnader

Totalt har 2 952 energideklarationer med uppgifter om utförd OVK inkommit gällande lokalbyggnader, inklusive skol- och vårdbyggnader. 768 av dessa OVK har anmärkningar, vilket motsvarar 26 procent och är något sämre resultat mot år 2015 med 24 procent. Statistiken avser både förstabesiktningar och återkommande kontroller.

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-](#)

[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900\]](#)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\)](#)

[\[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-](#)

[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338\]](#)

Behov av kontrollansvariga

Boverket har sammanställt hur många ärenden som krävt certifierade kontrollansvariga och jämfört med hur många certifierade kontrollansvariga det finns i Boverkets register.

Landets kommuner har svarat på hur många ärenden de haft under det senaste året som krävt en kontrollansvarig. 226 av 290 kommuner har lämnat uppgifter om detta och uppger att 28 475 ärenden har krävt en kontrollansvarig under 2016.

Antal kontrollansvariga och ärenden per kommun

För 2016 var antalet kommuner som saknade kontrollansvariga på samma nivå som 2015, då det inte fanns några kontrollansvariga i 14 kommuner.

Det genomsnittliga antalet ärenden som varje kontrollansvarig hanterar varierar stort mellan olika kommuner. Boverket har tidigare gjort en kartläggning av behovet av kontrollansvariga och då kommit fram till att 20 ärenden per år är en rimlig arbetsbörda. I majoriteten av kommunerna hanterar respektive kontrollansvarig upp till 20 ärenden per år, medan det i ett fåtal kommuner blir över 60 ärenden per år.

Antal kontrollansvariga per kommun

- 0 - 20
- 21 - 40
- 41 - 60
- 61 - 80
- 81 - 416

1.3.8a Antal kontrollansvariga per kommun 2016. Klicka i kartan för mer information. Källa: Boverkets register över certifierade kontrollansvariga.

Illustration: Isabelle Ripa och Mark Mostert, Boverket

Antal ärenden per kontrollansvarig per kommun

- 0 - 20
- 21 - 40
- 41 - 60
- 61 - 80
- 81 - 100
- ▨ Kommunen saknar KA
- Uppgift saknas

1.3.8b Antal ärenden per kontrollansvarig i varje kommun 2016. Klicka i kartan för mer information. Källa: Kommunernas svar på Boverkets Plan-, bygg- och tillsynsenkät 2016 och Boverkets register över certifierade kontrollansvariga. Illustration: Isabelle Ripa och Mark Mostert, Boverket

När kräver byggnadsnämnden kontrollansvarig

För vissa åtgärder krävs inte kontrollansvarig om inte byggnadsnämnden beslutar annat. Boverket har frågat landets kommuner hur de gör för några olika byggåtgärder.

43 procent av de svarande kommunerna kräver alltid kontrollansvarig för uppförande av ett komplementbostadshus och 44 procent uppger att de i vissa fall kräver kontrollansvarig. Detta är i samma storleksordning som 2015, då andelen var 45 procent i båda fallen.

45 procent uppger att de kräver kontrollansvarig för tillbyggnad av ett en- eller tvåbostadshus med max 30 kvadratmeter byggnadsarea i en våning med våtrum. Något fler, 48 procent, uppger att de i vissa fall kräver kontrollansvarig för denna åtgärd. För samma tillbyggnad utan våtrum kräver 61 procent kontrollansvarig i vissa fall, medan knappt en tredjedel av kommunerna aldrig gör det.

För tillbyggnad av ett en- eller tvåbostadshus med max 30 kvadratmeter byggnadsarea i två våningar utan våtrum kräver drygt hälften kontrollansvarig i vissa fall och mer än 40 procent ställer alltid detta krav.

59 procent kräver aldrig kontrollansvarig för uppförande av ett enkelt oisolerat garage på max 50 kvadratmeter och 35 procent av kommunerna kräver kontrollansvarig i vissa fall för denna åtgärd.

Osäkerheter i underlaget

För 2016 är det 244 av 290 av kommunerna som besvarat enkäten, vilket är något färre än för 2015. Eftersom kommunernas svarsfrekvens varierar med åren går det inte att göra länsvisa jämförelser för alla frågor.

Boverket har uppmärksammat en del brister i underlaget när det gäller kommunernas angivna svar. Det gör att det finns en viss osäkerhet kring kvaliteten på de svar som inkommit och statistiken bör därför ses som en indikation på den utveckling som skett under året.

RELATERAD INFORMATION

På Boverket

[Kartläggning av behovet av kontrollansvariga enligt plan- och bygglagen \[sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/publikationer/2013/kartlaggning-av-behovet-av-kontrollansvariga-enligt-plan--och-bygglagen/\]](#)

På andra webbplatser

[Plan - och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900\]](#)

[Plan - och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338\]](#)

Riktlinjer för markanvisning

Sedan 1 januari 2015 ska kommuner som använder sig av markanvisning anta riktlinjer för markanvisningar. Långt ifrån alla kommuner som använder sig av markanvisning har tagit fram riktlinjer, men enkätsvar visar att antalet framtagna riktlinjer ökar stadigt.

Kommunens skyldighet att anta riktlinjer för markanvisning

Enligt lag (2014:899) om riktlinjer för kommunala markanvisningar ska kommuner som anvisar mark anta riktlinjer för markanvisningar. En markanvisning är en överenskommelse mellan en kommun och en byggherre som ger byggherren ensamrätt att under en begränsad tid och under givna villkor förhandla med kommunen om överlåtelse eller upplåtelse av ett kommunägt markområde för bebyggande. Riktlinjerna ska bland annat innehålla handlägningsrutiner och grundläggande villkor för anvisning av mark, samt hur prissättning ska ske.

Antagandet av riktlinjer ökar

Totalt har 238 kommuner svarat på frågan om markanvisningar används i deras kommun. Av dessa säger 136 kommuner använda sig av markanvisning. Det är bara de kommuner som använder sig av markanvisning som är skyldiga att ta fram riktlinjer. Av de 136 kommuner som säger sig använda markanvisning har 93 angett att de tagit fram riktlinjer antingen efter lagens inträde eller att de har riktlinjer sedan tidigare. Det innebär att 68 procent av de kommuner som ska ta fram riktlinjer har gjort det.

I en jämförelse med svar på Boverkets bostadsmarknadsenkät (BME) gällande 2015 är tendensen att framtagandet av riktlinjer ökar. 33 kommuner som inte hade några riktlinjer 2015 har tagit fram riktlinjer under 2016. Antalet riktlinjer i landet kan även antas vara fler än de 93 som angetts i enkäten då det i jämförelse med BME går att se att där fanns ytterligare 15 kommuner som angav att de tagit fram riktlinjer 2015 men som inte har svarat gällande 2016. En jämförelse med BME ger även att sex av de kommuner som säger att de inte använder sig av markanvisningar och därmed inte är skyldiga att ta fram riktlinjer ändå har gjort detta.

Positivt resultat av riktlinjerna

Många kommuner har uppfattat arbetet med att ta fram riktlinjer som givande. Tjänstemän från olika delar av kommunen har ihop med politiker arbetat tillsammans för att få fram riktlinjerna, vilket har lett till en bred förankring och gemensamma ställningstaganden. Arbetet har lett till att arbetsprocesserna har analyserats och att det blivit tydligt hur kommunen jobbar med frågorna.

Flera kommuner anser att riktlinjerna har gjort det tydligare både för

kommunens tjänstemän, politiker och för byggherrar hur markanvisningar fungerar i kommunerna. Riktlinjerna har lett till enklare handläggning och snabbare och mer transparenta processer. Någon kommun anger även att riktlinjerna har resulterat i positiv respons från byggherrar.

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/\]](http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-byggforordning-2011338_sfs-2011-338/\]](http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-byggforordning-2011338_sfs-2011-338/)

Kommunernas arbete med arkitektur och gestaltning

Under 2017 kommer Sverige troligen att få nya arkitektur-, form- och designpolitiska mål. Kunskapen om hur kommuner idag arbetar med gestaltungsfrågor inom Plan- och bygglagen, PBL, är överlag låg. Boverket har därför i år valt att i sin uppföljning ställa frågor om hur kommunerna arbetar med kravet i 2 kap 3 § PBL om främjande av ändamålsenliga strukturer med mera, om kravet i 12 kap 7 PBL att byggnadsnämnden ska ha tillgång till personer med arkitektutbildning samt vad Boverket kan bidra med för vägledning avseende arkitektur och gestaltning. Förutom att ge en ögonblicksbild av situationen i landet, ger svaren även inspel till Boverkets arbete inom området.

Ändamålsenliga strukturer

Av Sveriges 290 kommuner har 244 svarat på minst en av frågorna. I svaren om ändamålsenliga strukturer med mera kan det utläsas ett övergripande mönster: invånarmässigt större kommuner, kommuner med tillväxt eller med särskilda förutsättningar så som betydande turism arbetar generellt mer aktivt med frågan än flertalet av invånarmässigt mindre kommuner. Boverket har vid andra undersökningar sett ett liknande mönster (jfr bl.a. Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, En analys av miljömålsenkäten, Boverket december 2009). Ur svaren framgår också att det i många av de mindre kommunerna finns begränsat med personella resurser med kunskap och kompetens inom området. Svaren speglar även de väldigt olika förutsättningar som finns för planering och byggande i Sveriges kommuner, både vad gäller exempelvis befolkningsmängd och exploateringstakten.

Enkäten visar att kommunerna i huvudsak arbetar med ändamålsenlig struktur med mera inom tre områden: översiktsplanering och detaljplanering, styr- och kunskapsdokument samt genom att öka personalens kunskap och kompetens. Vissa nämner även samverkan inom och utom kommunen som ett redskap. Många kommuner har eller håller på att arbeta fram lokala verktyg för tillämpningen. Vanligast förekommande styrdokument är trafik- eller grönsstrukturplaner men det nämns även gestaltungsprogram knutna till enskilda detaljplaner. Få kommuner anger att de har eller håller på att ta fram övergripande dokument med utgångspunkt i arkitektur och gestaltning. De enstaka kommuner som har tagit fram en arkitekturpolicy arbetar i högre grad även med kompletterande verktyg så som exempelvis markanvisningar för genomförande av detaljplaner.

Tillgång till arkitektkompetens

Mönstret med knapphändiga personella resurser i de mindre kommunerna återkommer även i svaren om PBL:s krav att byggnadsnämnden ska ha tillgång till minst en arkitektutbildad person. Många mindre kommuner svarar att de köper in arkitektkompetens. Detta sker dessutom delvis inte kontinuerligt utan

enbart vid behov. Större kommuner anger att byggnadsnämnden har tillgång till såväl arkitekter, landskapsarkitekter och planeringsarkitekter. Fördelarna med egen kompetens är bland annat bättre förutsättningar för långsiktig kunskapsuppbyggnad i kommunen och att relevanta kompetenser kan bidra i hela samhällsbyggnadsprocessen.

Önskemål om vägledning från Boverket

På frågan vad Boverket bör vägleda om inom arkitektur och gestaltning efterlyser många, såväl mindre som större kommuner, goda exempel. Det efterfrågas såväl lokala planeringsverktyg och exempel på hur gestaltningen lyfts i plan- och lovprocesserna som erfarenheter från genomförda projekt. Även vägledning kring stadsarkitektens roll och enskilda PBL-paragrafer önskas.

Det kan noteras att kravet vad gäller ändamålenlig struktur med mera gäller vid översikts- och detaljplanering, men att hänsyn även ska tas till vid exempelvis förhandsbesked och bygglov. Översikts- och detaljplanering är enligt PBL en kommunal angelägenhet, men det är inte reglerat var inom kommunen arbetet ska göras. Det som är reglerat är att kommunfullmäktige beslutar i frågor om översiktplaner och antagande av detaljplaner samt att fullmäktige i vissa fall får uppdra kommunstyrelsen eller byggnadsnämnden att anta detaljplaner. PBL:s krav på arkitektkompetens är dock kopplat till byggnadsnämnden.

Boverket arbetar sedan år 2016 mer aktivt med att lyfta fram de övergripande frågorna arkitektur och gestaltning. Detta har hittills skett främst via interna och externa seminarier och konferenser. Arbetet fortsätter under år 2017.

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/\]](http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-byggorordning-2011338_sfs-2011-338/\]](http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-byggorordning-2011338_sfs-2011-338/)

Öppna data

Här kan du ta del av öppna data för hur plan- och bygglagstiftningen tillämpats de senaste åren. Dataunderlaget är hämtat från de plan- och byggenkäter som besvarats av länsstyrelser och kommuner.

Här finns dataunderlag till den statistik med tillhörande diagram och kartor som redovisats för uppföljningen av plan- och bygglagstiftningens tillämpning under 2013-2016. Underlaget är uppdelat i kategorierna översiktsplanering, detaljplanering, lov och byggande samt temadelar. De nedladdningsbara filerna är uppdelade efter svar från respektive enkät och sorterat på läns- eller kommunnivå.

Dataunderlaget består av insamlat material från länsstyrelser och kommuner via Boverkets plan- och byggenkäter där frågor om planering, lov och byggande och tillsyn besvarats. Svarsfrekvensen från kommunerna varierar mellan åren och når aldrig upp till 100 procent, vilket gör att det finns en viss osäkerhet i materialet. Statistiken ger dock en indikation på den utveckling som skett under åren.

Du får kopiera och distribuera våra öppna data samt göra bearbetningar. Ange Boverket och aktuell enkät med årtal som källa.

RELATERAD INFORMATION

PBL Kunskapsbanken

På PBL Kunskapsbanken kan du hitta mer utförlig information om Boverkets uppföljning.

[Uppföljning \[/sv/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/uppfoljning/\]](/sv/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/uppfoljning/)

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900\]](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338\]](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338)

Spaningar

Syftet med Boverkets spaningar är att lyfta aktuella frågor om tillämpningen av plan- och bygglagstiftningens regler. Det handlar om både små och stora tendenser som Boverket vill uppmärksamma regeringen på utöver den statistik som samlas in via enkäter.

Det övergripande syftet med införandet av den nya lagen 2011 och vid flera av de förändringar som genomförts har varit förenkling och effektivisering samt en bättre tillämpning av lagen. I vissa fall har lagen fått de effekter som eftersträvats och många delar av tillämpningen har förbättrats, men det finns också områden som kan utvecklas.

Spaningarna är ett sätt att lyfta erfarenheter, utmaningar och möjligheter för en bättre tillämpning av lagen i frågor som Boverket anser viktiga att belysa för regeringen. Syftet är att lyfta sådant som inte framkommer via de årliga enkäterna utan som snarare handlar om praktiska exempel på tillämpningsproblem eller brister i lagstiftningen. Tendenser uppmärksammas exempelvis via inkomna frågor till Boverket samt via olika diskussionsforum med kommuner och länsstyrelser.

På följande sidor presenteras aktuella spaningar från Boverket gällande 2016.

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900)

[Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900\]](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/?bet=2010:900)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\)](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338)

[\[http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338\]](http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Plan--och-byggforordning-2011_sfs-2011-338/?bet=2011:338)

Brister i planeringskedjan

Sedan plan- och bygglagen, PBL, trädde i kraft 2011 har översiktsplaneringen fått en mer strategisk inriktning. Den nya lagen innebar också att kravet på planprogram togs bort vilket medfört ett glapp i planeringskedjan. Boverket ser att kommunerna har ett fortsatt behov av att utreda frågor på en högre nivå än detaljplanen, men inom ett mer avgränsat område än översiktsplanen. Det kan handla om frågor om dagvatten, vatten och avlopp eller infrastruktur.

Utredningar mellan översiktsplan och detaljplan

I tidigare uppföljningar har Boverket uppmärksammat att kommuner i större utsträckning än tidigare använder fördjupningar av översiktsplaner. Frågor som kommit in till Boverket under det senaste året tyder också på att kommunerna upplever att fördjupningar, som oftast rör en hel stad eller ett större geografiskt område, ofta är ett alltför trögt planeringsverktyg i dessa situationer. Många kommuner tar istället fram underlagsdokument inför detaljplanen, vilket benämns som någon form av -vision, -policy eller -plan och som hanteras utanför plan- och bygglagen, som till exempel stadsbyggnadsvision. Detta kan tyda på behovet av att utreda områdets förutsättningar innan detaljplaneringen tar vid. Det kan också ses som ett sätt för kommunen att söka överenskommelse i politiken innan detaljplan påbörjas, vilket skulle gjorts redan i översiktsplanen.

Osäkerhet kring planprogram

Även om möjligheten att göra planprogram fortfarande finns kvar görs få planprogram sedan den nya lagen trädde i kraft. Inkomna frågor till Boverket tyder på att det finns ett behov av det här steget i planeringskedjan, men att det finns en stor osäkerhet över hur planprogram ska användas, vad det kan innehålla, vad det är som prövas och hur processen ska gå till och om programmet ska antas av kommunen och i så fall av vilken instans.

Brist på ställningstaganden förlänger detaljplaneskedet

Översiktsplaner utan tydliga ställningstaganden för den framtida markanvändningen och otydlig tillämpning av mellanstegen mellan översiktsplan och detaljplan gör att viktiga strategiska frågor nu ofta behöver tas omhand i detaljplanen. Detta leder till onödigt många och stora utredningar i detaljplaneskedet och att lösningar på problem som borde hanteras på en övergripande nivå istället måste regleras inom detaljplaneområdet. I detaljplanen hamnar kommunen då i konflikt mellan att göra flexibla planer för att hålla fler möjligheter öppna, och behovet av att reglera på ett sådant sätt att den föreslagna markanvändningen blir lämplig och hållbar. Planer som endast redovisar det allra nödvändigaste, alltså markanvändningen, kan vara svåra att förstå för allmänheten eller för länsstyrelsen utifrån till exempel hälsa och säkerhet.

Planeringsnivåerna behöver bli tydligare

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att PBL reglerar flera olika planeringsnivåer avsedda att fylla viktiga funktioner i planeringskedjan och att var och en av dessa nivåer, vid rätt tillämpning, ska ge det stöd som behövs för att fatta välgrundade beslut i senare skede av processen. Däremot finns det en osäkerhet hos kommunerna kring de olika verktygens status och tillämpning som kan leda till onödigt många och långa planprocesser.

Till sist ser vi att utredningen Stärkt översiktsplanering och förkortade planeringsmöjligheter för ett effektivt bostadsbyggande har möjlighet att se över den problematik vi lyft ovan för att skapa förutsättningar för kommunerna att hantera den fysiska planeringen på ett mer effektivt sätt.

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/dokument-](http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900)

[lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900\]](http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\)](http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-byggforordning-2011338_sfs-2011-338)

[\[http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-byggforordning-2011338_sfs-2011-338\]](http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-byggforordning-2011338_sfs-2011-338)

Miljökvalitetsnormer för vatten i den fysiska planeringen

I plan- och bygglagen är det tydligt att miljökvalitetsnormer ska följas. I plansammanhang är det ofta dagvattenhantering som kan komma i konflikt med kraven att följa miljökvalitetsnormerna för vatten. Många kommuner upplever att plan- och bygglagen saknar nödvändiga verktyg för att kraven ska vara möjliga att följa. Om normerna inte följs vid detaljplanering kan länsstyrelsen ingripa genom att överpröva och upphäva kommunens plan.

Miljökvalitetsnormerna, MKN, skapar en tydlig koppling mellan de miljömål som följer av EU:s ramdirektiv för vatten och plan- och bygglagen, PBL. Kopplingen går via miljöbalkens femte kapitel och via förordning (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön.

Sedan tidigare har MKN använts för exempelvis luftkvalitet och bullerstörning, men sedan införande av EU:s ramdirektiv för vatten hanteras även direktivets miljömål för vatten som MKN.

I PBL är MKN ett allmänt intresse som ska följas. Det ska framgå av den kommunomfattande översiktsplanen hur kommunen avser att följa gällande MKN och när kommunen detaljplanlägger mark för bebyggelse ska MKN följas. Om ett beslut om en detaljplan kan antas innebära att en miljökvalitetsnorm inte följs ska länsstyrelsen överpröva, och i förlängningen upphäva, kommunens beslut. Således finns det en tydlig koppling i juridiken, men hur fungerar det i praktiken?

Större fokus på vattenfrågor i de kommunala planerna

Boverket kan konstatera att vattenfrågor överlag har fått ett ökat utrymme i den kommunala fysiska planeringen på senare år. Anledningen till detta är flera. De förväntade klimatförändringarna har blivit en viktig utgångspunkt för den kommunala planeringen och frågor om ökande regnmängder, kraftiga skyfall och stigande hav har fått stor uppmärksamhet. Även frågor om dricksvattenförsörjningen har aktualiserats då återkommande parasitutbrott och låga grundvattennivåer i delar av landet har visat på att tillgången till ett rent dricksvatten kanske inte är så säker som vi ofta tenderar till att tro. Den förtätningstrend som råder i vissa städer, med en ökande andel hårdgjorda ytor, tillsammans med de skyfallsöversvämningar som drabbat städer som Malmö och Köpenhamn, har gjort att frågan om hur dagvatten ska hanteras i urbana miljöer diskuteras flitigt bland kommuner, VA-bolag och statliga aktörer. Till detta ska läggas de EU-direktiv om vattenkvalitet, översvämning och havsplanering som också i olika utsträckning påverkar den kommunala planeringen.

Miljökvalitetsnormer i detaljplaneringen

I detaljplaneringen är det ofta dagvattenhanteringen som kan komma i konflikt med MKN i recipienten, det vill säga vattenförekomsten som dagvattnet rinner ut i.

Kommunen måste i planbeskrivningen visa att dagvattenhanteringen går att genomföra och finns behov kan planbestämmelser anges i detaljplanen. Planbestämmelserna kan exempelvis handla om att säkerställa att tillräckliga ytor finns för dagvattenhantering eller för att reglera hur stor yta som får hårdgöras. Genom planbestämmelser kan även nivåer för bebyggelse och mark regleras och kommunen kan därigenom i viss utsträckning styra avvattningen av marken. Däremot finns det inget lagstöd för kommunen att genom planbestämmelser reglera krav på ett visst vattenflöde eller en viss vattenkvalitet.

Många kommuner upplever detta som problematiskt. PBL ställer krav på att detaljplanerna ska följa MKN, samtidigt som kommunen ofta upplever att den inte har de verktyg som behövs för att reglera de åtgärder som krävs för att MKN ska kunna följas.

Förtydligande av "icke-försämringskravet"

Sommaren 2015 förtydligade EU-domstolen hur det så kallade "icke-försämringskravet" i ramdirektivet för vatten ska tolkas. I en dom i ett ärende i floden Weser, Weserdomen, tydliggjordes att vid bedömning av påverkan på en vattenförekomst status ska varje enskild kvalitetsfaktor bedömas för sig och inte samlat. Detta innebär att det räcker att en enskild kvalitetsfaktor i bedömningsgrunderna för ekologisk status försämras för att "icke-försämringskravet" ska aktualiseras.

Denna dom kan få betydelse, inte bara för själva bedömningen av om normen för ekologisk status följs, utan också för vilka behov av underlag som behövs vid prövning. Ökade krav på underlag kan bidra till höga plankostnader och utdragna planprocesser.

Komplexa frågor – komplex juridik

Vattenfrågor i fysisk planering är till sin natur komplexa då det rör sig om varierande flöden av vatten in och ut ifrån planområdet. Förändringar i markanvändning uppströms planområdet påverkar både kvantitet och kvalitet på vattnet som flödar genom planområdet, samtidigt som den planerade markanvändningen inom området i hög grad påverkar vattnets egenskaper nedströms och i recipienten. Det finns ett stort behov av att grunddragen i kommunens arbete med vattenfrågorna hanteras i översiktsplaneringen. Ett utvecklat planeringsunderlag för vattenfrågor i den översiktliga planeringen kan minska behovet av att utveckla enskilda planeringsunderlag för varje detaljplan, och därigenom förkorta planeringsprocessen. Detta ger också länsstyrelsen större möjlighet att redan vid översiktsplaneringen ge sin syn på hur frågor om MKN bör hanteras i efterföljande planering.

Vattenjuridiken får anses vara tämligen komplex då den utgörs av flera olika

lagar, såsom plan- och bygglag, miljöbalk och VA-lagstiftning. Hur Sverige valt att införa de olika EU-direktiven på vattenområdet har i sammanhanget också betydelse. När det gäller juridiken som kopplar ihop EU:s ramdirektiv för vatten med plan- och bygglagen, genom miljöbalkens miljökvalitetsnormer, kan den tyckas vara tydlig och konkret. I praktiken upplevs den dock av många kommuner som otydlig och svår att följa.

Det finns ett behov av uppföljning och analys av hur lagstiftningen fungerar på detta område och hur Sverige har valt att jobba med de möjligheter till undantag som direktivet erbjuder.

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/dokument-](http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900)

[lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900\]](http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\)](http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-byggforordning-2011338_sfs-2011-338)

[\[http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-byggforordning-2011338_sfs-2011-338\]](http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-byggforordning-2011338_sfs-2011-338)

Ljus – en fråga att hantera i planering och byggande

Det stora behovet av bostäder har gjort att många av de områden som nu bebyggs får en högre exploatering och täthet än tidigare. Det i sin tur kan medföra att kraven på dagsljus, solljus och utblick i bostaden inte kan uppnås och att utemiljöerna blir av sämre kvalitet. Kraven på ljus har sin grund i bestämmelser om hälsa i plan- och bygglagen.

Eftersom dagsljus och solljus är en hälsofråga på samma sätt som buller så borde det få en större dignitet i planering och byggande. Ljus räknas som en teknisk egenskap och lyfts i det tekniska samrådet. Men varför vänta till byggskedet när frågan borde hanteras redan i planeringsskedet?

Varför behöver vi dags- och solljus

Ljusförhållandets betydelse för hälsa och hygien har varit känt sedan länge. Vår dygnsrytm regleras av dagsljuset och när vår hud exponeras för solljus bildas D-vitamin. Låga halter av D-vitamin kan kopplas till flera av våra vanligaste folksjukdomar som cancer, depression, diabetes samt hjärt- och kärlsjukdomar. Förr rekommenderades minst fem timmars solljus mellan klockan nio och sjutton i bostaden och på närmiljöns lektytor och sittplatser.

Dags- och solljus i Boverkets byggregler

Enligt 6:322 Boverkets byggregler (2011:6) föreskrifter och allmänna råd ska rum där människor vistas mer än tillfälligt ha god tillgång till direkt dagsljus och det allmänna rådet är en dagsljusfaktor på en procent. Dagsljusfaktorn anger hur stor del av belysningsstyrkan från en mulen himmel som når en oskuggad punkt i ett rum. En förenklad beräkning enligt SS 91 42 01 ger ett schablonvärde för rummets fönsterglasarea. Om standarden uppfylls bör fönsterglasarean vara minst 10 procent av golvetns area. I avsnitt 6:323 Boverkets byggregler finns regler om solljus: I bostäder ska, som huvudregel, något rum eller avskiljbar del av rum där människor vistas mer än tillfälligt ha tillgång till direkt solljus. Det ges ingen precisering av antal timmar, årstid eller breddgrad.

Risk att vi bygger för tätt

Bostadsbebyggelse med traditionella planlösningar och fönstersättningar med gles mellan husen har oftast uppfyllt kraven på dags- och solljus. Men nu när det ofta byggs högre och tätare än tidigare och redan byggda områden exploateras ytterligare, blir förutsättningarna mer problematiska. Hur kan vi säkra såväl goda utemiljöer som inomhusmiljöer med tillgång till dags- och solljus oavsett årstid och breddgrad? Våra boende- och arbetsvanor har förändrats och idag tillbringar vi upp till 90 procent av tiden inomhus, vilket gör att inomhusmiljön blir allt viktigare. Speciellt barn och äldre tillbringar i regel mycket tid inomhus.

Ökat behov av simulering av dagsljus i detaljplan och av uppdaterade regler
I den fysiska planeringen, och framförallt i detaljplanen, kan flera faktorer styras som påverkar tillgången på dags- och solljus i den byggda miljön. Det kan vara kvarterets och gatunätets struktur, förhållandet mellan hushöjd och avstånd till nästa byggnad och hur byggnaderna placeras i förhållande till väderstreck. För ett bra resultat är det väsentligt att fysisk planering och efterföljande bygglov följs åt avseende husets placering på marken, höjd, planlösning, fönsterutformning, fönstersättning samt fasadens form och material.

Det finns olika sätt att beräkna dagsljus vid nyproduktion och vid komplettering av befintligt byggnadsbestånd. Simuleringar kan även användas för att visualisera kvarteret/rummet i tredimensionell framställning och skuggor/ljus kan studeras. På så vis går det att få en uppfattning om hur den nya bebyggelsen kommer att påverka den befintliga. Genom att bygga upp möjliga alternativ av en detaljplan i 3D går det att redan i planen se vilken typ av hus och lösningar som krävs för att uppfylla dagsljuskraven i den nya bebyggelsen.

Det diskuteras idag om den dagsljusfaktor på en procent som anges i det allmänna rådet är den optimala. Vissa menar att procentsatsen är föråldrad och hänförs till en manuell beräkningsmetod med större osäkerhet. Idag görs mätningarna oftare digitalt vilket resulterar i mer korrekta värden.

Det är viktigt att hälsofrågan tillgodoses och det vore intressant att studera ifall vi kan ha olika krav på dagsljus beroende på vilken funktion som inryms i byggnaderna.

På EU-nivå pågår ett arbete med standarder för dagsljus, solljus och belysning. Nationellt pågår även ett arbete med att ta fram förslag på förbättrad och moderniserad tolkning av de svenska dagsljuskraven.

RELATERAD INFORMATION

På Boverket

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/\]](http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-byggforordning-2011338_sfs-2011-338/\]](http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-byggforordning-2011338_sfs-2011-338/)

Krympande friytor vid skolor och förskolor

Friytan är en viktig del av en god livsmiljö och därför ett krav i plan- och bygglagen. Men när våra städer och tätorter förtätas och konkurrensen om marken hårdnar är friytorna inte längre självklara. Detta kan få konsekvenser för vår hälsa så väl som för stadens attraktivitet, framförallt för barnen.

Plan- och bygglagen, PBL, ställer tydliga krav på att det ska finnas tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse. Detta uttrycks dels som ett allmänt intresse vid planläggning av sammanhållen bebyggelse i 2 kap 7 § PBL, dels som ett krav på tomter för bostäder, skola, förskola och fritidshem i 8 kap 9 § PBL. Friytan ska finnas på tomten eller i närheten av den. Boverket tog 2015 fram allmänna råd, BFS 2015:1, i syfte att förtydliga PBL:s bestämmelser om friyta vid skola och förskola. Boverket har även tagit fram en vägledning inom området.

Utemiljöer för barn och unga

Det är ännu för tidigt för att kunna se om Boverkets allmänna råd och vägledning har påverkat kommunernas planering och byggande i någon större utsträckning. Fortfarande är trenden att trots tydliga krav blir friytorna allt mindre när städerna förtätas. Vid förskolor byggs idag små och hårdgjorda utsläppsgårdar som saknar kvaliteter annat än som friskluftsintag. Allt fler barn hänvisas istället till närliggande parker och grönområden på raster och fritids. Parker och grönområden är viktiga kompletterande utemiljöer för barn, men kan inte ersätta en bra och rymlig utemiljö i direkt anslutning till verksamheten. Idag finns till och med ett fåtal förskolegårdar och skolgårdar på takterasser och allt fler kommuner planerar för att utnyttja taken som gårdsmiljöer. Studier visar dock att det är svårt att åstadkomma utemiljöer med kvaliteter för lek och utevistelse på tak. Krympande friytor är inte bara ett fenomen i växande regioner utan förekommer även i delar av landet där konkurrensen om marken är lägre.

Barn vistas en stor del av sin vakna tid i förskola och skola. Utemiljöerna här blir därför väldigt viktiga. Idag finns omfattande forskning gällande utemiljöns betydelse för barns lek, lärande och hälsa. Rymliga och gröna skol- och förskolegårdar gynnar jämställd och kreativ lek, stimulerar till fysisk aktivitet och förbättrar barns kognitiva förmågor såväl som psykiska och fysiska hälsa.

Kommunala riktlinjer för friyta

Det är upp till kommunen att fatta beslut om vad som kan bedömas som tillräckligt stor friyta och allt fler kommuner tar fram egna riktlinjer eller uppdaterar sina tidigare riktlinjer för minsta godtagbara friyta vid skola och förskola. Boverkets vägledning används här som en utgångspunkt. En del kommuner arbetar också med hur utemiljöer kan samutnyttjas, så att skolgårdar kan användas utanför skoltid och parker användas av skolor och förskolor utan att den allmänna platsen blir mindre tillgänglig för andra grupper.

Domar gällande friyta

Boverkets allmänna råd och vägledning är vägledande för tillämpning av ärenden enligt PBL. För ärenden enligt miljöbalken gällande utemiljön saknas vägledning. Boverkets vägledning och allmänna råd har därför åberopats vid domstolsärende gällande utvidgning av förskoleverksamhet enligt miljöbalken. Kommuners miljöförvaltningar har menat att friytan därmed blir för liten, vilket medför en olägenhet för barns hälsa enligt miljöbalken. Malmö stad har nyligen överklagat ett ärende till mark- och miljööverdomstolen för att få ett avgörande i frågan.

Ökad medvetenhet

Sedan 2015 har debatten om barns plats i staden ökat i både offentlig och facklig media. Sveriges arkitekter gjorde 2015 ett upprop för bättre utemiljöer. Svenska Dagbladet publicerade 2016 en hel artikelserie om barns och ungas utemiljöer där bland annat en professor i stadsbyggnad uttryckte det som att vi kommer att ångra flera av de miljöer som vi bygger idag. För att uppmärksamma frågan ur flera perspektiv arbetar Boverket nu tillsammans med flera andra myndigheter för att på nationell nivå följa upp barns och elevers tillgång till skolgårdar och förskolegårdar samt grönområden.

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900\]](http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-byggforordning-2011338_sfs-2011-338\]](http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-byggforordning-2011338_sfs-2011-338)

Oklarheter vid grannemedgivande

De nya lovbefriade åtgärder som infördes i plan- och bygglagen 2014 kräver grannemedgivande, men det finns inte reglerat i lagen hur byggnadsnämnden ska gå till väga i fråga om medgivandets utformning och inhämtande. Detta kan leda till ett rättsosäkert hanterande och stora kostnader för de inblandade.

När krävs ett grannemedgivande

Ett grannemedgivande är enbart aktuellt för åtgärder till en- och tvåbostadshus. Det kan till exempel handla om uppförande av en friggebod eller anordna en skyddad uteplats med mur och plank. Om byggherren vill utföra åtgärderna närmare grannens gräns än de 4,5 meter som föreskrivs i plan- och bygglagen, PBL, så krävs ett medgivande från granne. Det är upp till byggherren att inhämta ett sådant.

Hur ett grannemedgivande ska utformas och hur man ska säkerställa att det finns ett blev mer aktuellt när möjligheten att bygga ett attefallshus på max 25 kvadratmeter infördes i PBL 2014. Detta eftersom även attefallshus kan uppföras närmare än 4,5 meter, om grannarna medger det. Hur hanteringen av medgivandet ska gå till eller om det till exempel har status av ett civilrättsligt avtal finns inte närmare beskrivet i PBL eller i dess förarbeten. I många fall kan det antas vara något som två grannar kommer överens om med ett handslag eller muntligt godkännande, men tillämpningen varierar i landet. I Boverkets uppföljning från 2015 uppgav en femtedel av de svarande kommunerna att de inte ställer något krav på att ett eventuellt medgivande ska följa med anmälan och en lika liten andel uppgav att det är nämnden som ansvarar för inhämtande. Hälften av kommunerna uppgav att det är upp till byggherren att medgivandet medföljer anmälan.

Medgivandet kan vara avgörande

När det gäller attefallshuset kan det handla om betydande byggkostnader på uppåt 300 000-600 000 kr. Det är då en osäkerhetsfaktor att dess placering på tomten kan vara beroende av ett medgivande som hanteras olika beroende av vilken kommun som sökande är bosatt i. Eftersom ett medgivande är en förutsättning för bygglovbefrielse borde rimligen byggnadsnämnden redan inför startbesked ha rätt att begära in ett medgivande som ett underlag för startbesked. Till skillnad från de äldre lovbefriade åtgärderna, så finns det krav på att den sökande ska lämna in en anmälan och anmälan ska handläggas av byggnadsnämnden. Det finns alltså ett förfarande där byggnadsnämnden är involverad. De konsekvenser som kommer av den otydlighet och osäkerhet som finns runt grannemedgivande kan i värsta fall leda till att ett attefallshus måste rivas. Boverkets vägledning om hanteringen av ett grannemedgivande är att byggnadsnämnden i ärendet ska anteckna om byggherren har uppgett att det finns medgivande, men det är oklart om en sådan anteckning räcker vid en rättslig prövning.

Allmän plats – vem är granne

Ett ytterligare frågetecken som uppstått i samband med de nya attefallsåtgärderna och frågan om grannemedgivande är hur det fungerar när kommunen är den berörda grannen. Kan kommunen anses vara som vilken granne som helst? Eller är grannemedgivande inte möjligt i alla de situationer när grannen är exempelvis en allmän plats, som exempelvis en park eller naturmark? Som en konsekvens av dessa frågeställningar, fick Boverket 2015 ett uppdrag att utreda om det fanns ett behov av en reglering och hur i så fall ett medgivande skulle kunna utformas. Efter att ha utrett dessa frågor var Boverkets uppfattning att det behövs en reglering och ett antal förslag utreddes, varav två ansågs intressanta att gå vidare med. Ett bidragande skäl till att Boverket fick uppdraget var att Mark- och miljööverdomstolen, MÖD, i två domar fastslog att kommunen inte kunde lämna ett medgivande till att en bygglövsbefriad åtgärd utförs närmare gräns mot allmän plats än 4,5 meter. (MÖD 2013-06-07, mål nr P 105-13 & MÖD 2013-09-20, mål nr P 1972-13)

Lagstiftningen behöver bli tydligare

De frågetecken och osäkerheter som funnits tidigare med grannemedgivande, till exempel i samband med uppförande av friggebod, omfattar alltså nu även attefallsåtgärderna. Bristen på reglering i PBL om hur grannemedgivandet ska inhämtas och utformas leder till att det inte finns ett enhetligt sätt bland kommunerna att hantera frågan, vilket i förlängningen leder till en rättsosäker process. Anmälaren kan mötas av olika svar beroende på var i landet hen ska bygga. De frågetecken om vilken status ett grannemedgivande har som ett civilrättsligt avtal och i vilken mån en granne kan ångra sig, är fortfarande frågor som behöver klargöras. Boverkets roll som nationell myndighet är att uppmärksamma var behoven och förbättringar behövs. Utredningen som nämnts ovan finns för tillfället hos regeringen och vi får därmed se om det kommer leda till ändringar i plan- och bygglagstiftningen.

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900\]](http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-byggforordning-2011338_sfs-2011-338\]](http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-byggforordning-2011338_sfs-2011-338)

Bygglov för ändring till ett väsentligen annat ändamål

Att det krävs bygglov för att ändra en byggnad till ett väsentligen annat ändamål är inte självklart för alla. Med anledning av flyktingsituationen har denna lovplikt aktualiserats ute i kommunerna vilket gjort att Boverket mottagit ett ökat antal frågor inom området. Eftersom rättspraxis rörande denna lovplikt inte är särskilt tydlig och med hänsyn till antalet frågor som inkommit ser Boverket ett ökat behov av att vägleda om denna lovplikt.

Boverket fick med anledning av flyktingsituationen år 2015-2016 ett ökat antal frågor om skyldigheten att söka bygglov för ändring av en byggnad till ett väsentligen annat ändamål. Frågorna har kommit från såväl kommunens byggnadsnämnder som verksamhetsutövare och fastighetsägare.

Lovplikten

Det krävs bygglov för att ändra en byggnad om ändringen innebär att byggnaden helt eller delvis tas i anspråk eller inreds för ett väsentligen annat ändamål än det som byggnaden senast har använts för. Detta krav på bygglov träffar ändringar av alla byggnadstyper oavsett var de är placerade.

Det som skiljer denna lovplikt från de övriga är att det inte krävs någon fysisk åtgärd för att det ska krävas bygglov. Det räcker att byggnaden "tas i anspråk", det vill säga börjar användas för ett väsentligen annat ändamål. Å andra sidan träffas även ett inredande för ett väsentligen annat ändamål av denna lovplikt. Att inreda är en fysisk åtgärd och inredandet blir lovpliktigt oavsett om lokalen eller byggnaden börjat användas för det nya ändamålet eller inte.

Rättspraxis

Hur begreppet "väsentligen" ska tolkas eller hur det ska bedömas framgår inte i lagstiftningen. Dagens tillämpning bygger därför till stor del på rättspraxis. Trots att lovplikten fanns redan i 1949-års byggnadsstadga är rättspraxis inte särskilt tydlig. Det som kan uttydas ur praxis är att bedömningen åtminstone bör innefatta skillnaden i omgivningspåverkan och omfattning mellan de ändamål som ändringen berör. Rättspraxis, bland annat RÅ 1998 ref.57, har med ledning av förarbetena till ÄPBL slagit fast att en ändring mellan de ändamål som traditionellt anges i en detaljplan indikerar att ändamålsändringen är väsentlig. Men även inom dessa ändamål kan en ändamålsändring vara väsentlig, exempelvis från bilförsäljning till dagligvaruhandel, vilka båda ryms inom användningen H - Handel i en detaljplan.

Senare domar från Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) rörande ändring till ett väsentligen annat ändamål avseende bostadsändamål har pekat åt lite olika håll. I MÖD 2015-03-18, P 9086-14, bedömde domstolen att en ändring av en carport med förråd i ett enbostadshus till bostadsutrymme och varmförråd

inte krävde bygglov. Domstolen bedömde att eftersom carporten och förrådet inte använts yrkesmässigt var dess användning att se som bostadsändamål och en ändring till bostadsutrymme var därmed inte en ändring till ett väsentligen annat ändamål.

I ett annat avgörande, MÖD 2014-12-04, P 3462-14, hade en förrådsbyggnad som utgjorde komplementbyggnad till ett bostadshus börjat användas som kontor med övernattningsmöjlighet. Byggnaden hade bygglov för förrådsändamål men hade inretts med badrum, vilket domstolen menade innebar att den var inredd för ett väsentligen annat ändamål än förråd. Vidare menade domstolen att bara det att byggnaden var ansluten till vatten och avlopp inte innebar att den ändrats till ett väsentligen annat ändamål, eftersom även förråd kan ha vatten- och avloppsanslutning

De två rättsfallen har alltså bedömt frågan om lovplikt utifrån olika grunder. I det första fallet var det avgörande att garagets användning var att betrakta som boende både före och efter att ändringen gjorts. I det andra fallet verkar domstolen snarare fokuserat på hur byggnaden var utformad, det vill säga att den hade badrum. Det är därmed svårt att dra några generella slutsatser om hur en ändring av ändamålet bostad ska bedömas.

När det gäller den senaste tidens flyktingsituation har MÖD avgjort ett antal mål rörande ändringar mellan bostad, vård och tillfällig vistelse, vilket gjort rättspraxis tydligare för dessa situationer. Bland annat har domstolen i MÖD 2015-12-15, P 1565–15, fastslagit att ett tillfälligt anläggningsboende är en form av tillfällig vistelse, det vill säga samma användning som hotell, vandrarhem eller camping. En ändring från hotell till tillfälligt anläggningsboende kräver därför inte bygglov. I andra situationer där andra ändamål än boende ska bedömas, som exempelvis vid ändring från bank till restaurang, är det dock fortfarande mer oklart om bygglov krävs.

Behov av vägledning

Historiskt sett har lovplikten för ändring till väsentligen annat ändamål varit svårhanterad för byggherrarna och byggnadsnämnderna och ovan hänvisade rättsfall har inte i någon högre utsträckning lyckats göra den tydligare. Med anledning av ovanstående har Boverket sett ett ökat behov av vägledning inom området, ett arbete har bland annat därför inletts med nya vägledande texter om denna lovplikt. För närvarande planeras texterna bli publicerade på PBL-Kunskapsbanken till sommaren 2017. I sammanhanget bör nämnas att Boverket idag har vägledning publicerad om vilka krav som ställs vid ombyggnad och annan ändring av byggnad.

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan - och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/\]](http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/)

[Plan - och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-byggforordning-2011338_sfs-2011-338/\]](http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-byggforordning-2011338_sfs-2011-338/)

Märkning av byggprodukter

Många av de byggprodukter som säljs idag ska vara CE-märkta. Det innebär samtidigt att andra märkningar fasas ut. Boverket ser att nya märkningar dyker upp på marknaden och att detta kan vara problematiskt efter en dom i EU-domstolen.

Sedan några år tillbaka gäller den europeiska byggproduktförordningen. Den anger att byggprodukter ska ha en prestandadeklaration och vara CE-märkta när de säljs. Metoder för att bedöma produkters egenskaper finns i harmoniserade standarder. CE-märkning av byggprodukter innebär inte ett godkännande för användning. Produkternas lämplighet för användning ska istället bedömas av byggherren, med ledning av den information som finns i prestandadeklarationen. Egenskaper som är föremål för harmonisering får inte redovisas på något annat sätt än genom prestandadeklaration och CE-märkning.

Andra märkningar

Det finns flera olika frivilliga märkningar av byggprodukter. Ett exempel är det svenska typgodkännandet som är en offentligt reglerad märkning. Den innebär att produkternas lämplighet har bedömts mot delar av byggreglerna. När en byggprodukt omfattas av kravet på CE-märkning får typgodkännande inte meddelas och redan meddelade typgodkännanden upphör att gälla.

Boverket har sett att när det inte längre är möjligt att typgodkänna en byggprodukt, så har branschen tagit fram andra sätt att bedöma produkten gentemot byggreglerna i form av frivilliga märkningar. Dessa är privaträttsliga och används för att kunna marknadsföra vissa egenskaper hos produkterna. Syftet med dessa frivilliga märkningar verkar vara delvis detsamma som det utfasade typgodkännandet. Frivilliga märkningar används även för att redovisa egenskaper som inte går att bedöma med hjälp av harmoniserade standarder.

Rättspraxis på området

Frågan om märkningar utöver CE-märkningen prövades av EU-domstolen 2014 i mål C-100/13. EU-domstolen fastställde att harmoniseringen på byggproduktområdet är uttömmande. Domen innebär bland annat att medlemsstater inte får kräva redovisning av andra produkttegenskaper än de som går att bedöma med hjälp av de harmoniserade standarderna. Till följd av domen har den tyska Ü-märkningen börjat tas bort.

När byggproduktförordningen infördes föreslog Boverket att Sverige skulle föregripa utvecklingen av harmoniserade standarder genom att ta bort hela typgodkännandesystemet på en gång. Lösningen blev dock att fasa ut det efterhand.

I ljuset av EU-domstolens praxis är utvecklingen av frivilliga märkningar oroväckande. Det är i dagsläget oklart hur framtiden ser ut för dem.

RELATERAD INFORMATION

På andra webbplatser

[Plan- och bygglag \(2010:900\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/\]](http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-bygglag-2010900_sfs-2010-900/)

[Plan- och byggförordning \(2011:338\) på Sveriges riksdags webbplats \(länk till annan webbplats\) \[http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-byggforordning-2011338_sfs-2011-338/\]](http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/plan--och-byggforordning-2011338_sfs-2011-338/)